

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH**

Ekonomická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Jana Pospíšilová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Ekonomická fakulta Katedra aplikované matematiky a Informatiky

Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**

Studijní obor: **Strukturální politika EU a rozvoj venkova**

Analýza uzavřených smluv životního pojištění

Vedoucí diplomové práce

PhDr. Marek Šulista, Ph.D.

Autor

Bc. Jana Pospíšilová

2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jana POSPÍŠILOVÁ**
Osobní číslo: **E12676**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Strukturální politika EU a rozvoj venkova**
Název tématu: **Analýza uzavřených smluv životního pojištění**
Zadávající katedra: **Katedra aplikované matematiky a informatiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Život každého z nás je ovlivněn mnoha riziky. Některým z nich se lidé snaží předcházet pomocí produktů finančního trhu. Cílem diplomové práce bude provedení analýzy uzavřených životních pojištění s ohledem na správné nastavení pojistného plnění v případě úrazu a nemoci. Dílčím cílem bude provedení a zpracování dotazníkové šetření, které bude zaměřeno na preference respondentů týkající se jejich pohledu na životní, úrazové a doplňkové nemocenské pojištění.

Metodický postup:

1. Seznámení se s problematikou životního, úrazového a doplňkového nemocenského pojištění, především pak s problematikou jednotlivých pojistných rizik. Studium odborné literatury.
2. Objasnění druhů pojistných rizik v závislosti na podmínkách vybraných pojišťoven.
3. Akvizice potřebných dat pro provedení analýzy uzavřených smluv z pohledu správného nastavení pojistného plnění a preferencí klientů týkající se pojistné ochrany.
4. Vlastní analytická část - provedení analýzy pomocí statistických metod, potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz.
5. Závěry a doporučení.

Rozsah grafických prací: **10 grafických listů**

Rozsah pracovní zprávy: **50 stran**

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

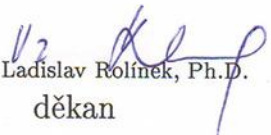
Seznam odborné literatury:

1. **CIPRA, Tomáš.** *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou.* 2. vyd. Praha: Ekopress, 2005, 308 s. ISBN 80-861-1991-2.
2. **CYHELSKÝ, Lubomír.** *Elementární statistická analýza.* 2. vyd. Praha: Management Press, 1999, 319 s. ISBN 80-726-1003-1.
3. **DAŇHEL, Jaroslav.** *Pojistná teorie.* 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2006, 338 s. ISBN 80-869-4600-2.
4. **DUCHÁČKOVÁ, Eva.** *Principy pojištění a pojišťovnictví.* 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003, 178 s. ISBN 80-861-1967-X.
5. **REJDA, George E.** *Principles of risk management and insurance.* 11th ed., Global ed. Boston, Mass. London: Pearson, 2010, 319 s. ISBN 0137029136.

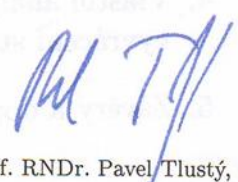
Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Marek Šulista, Ph.D.**
Katedra jazyků

Datum zadání diplomové práce: **2. ledna 2013**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2014**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

prof. RNDr. Pavel Tlustý, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 21. března 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Thess.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

podpis

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Marku Šulistovi Ph.D. za cenné rady, věcné připomínky, ochotu a čas, který mi při psaní této práce věnoval.

Abstract

Everyone's life is threatened by many risks that we try to eliminate them or to reduce their consequences. These risks are unexpected so we do not know when they strikes and change our lives. Some risks either directly affect our own lives or the lives of our beloved, or the standard of living of our loved ones. In my thesis, I will focus on the risks associated with injury or civilisation disease that often bring, apart from health complications, also financial problems due to the decline of employment income. To minimize the impacts of the income decline, most people pay for various financial products. Most often, they effect some type of life insurance. In my work, I will introduce basic principles of insurance, types of insurance focusing above all on life insurance. Using questionnaires, I will try to identify how many people have or have not effected any type of life insurance, what type of life insurance people usually effect, whether the risks which could threaten them would be covered by particular insurance according to their needs. I will also set several hypotheses and I will test them statistically to obtain relevant and valid answers.

Key words: risk, standard of living, life insurance, accident insurance

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Pojišťovnictví	11
2.1. Historie pojišťovnictví ve světě.....	11
2.2. Historie pojišťovnictví v Českých zemích	12
2.3. Legislativa v pojišťovnictví.....	12
3. Pojištění.....	13
3.1. Klasifikace pojištění a pojišťoven	14
3.1.1. Klasifikace pojištění z právního hlediska	14
3.1.2. Klasifikace pojištění z hlediska předmětu pojištění	14
3.1.3. Klasifikace pojišťoven.....	15
3.2. Riziko	16
3.2.1. Klasifikace rizika.....	16
3.2.2. Typologie rizika	17
3.2.3. Zmenšování rizika	18
3.3. Zprostředkovatelé pojištění	19
3.3.1. Pojišťovací zprostředkovatelé	19
4. Životní pojištění	22
4.1. Základní pojmy životního pojištění.....	23
4.2. Klasifikace životního pojištění	26
4.2.1. Pojištění pro případ smrti nebo dožití	27
4.2.2. Investiční životní pojištění	27
4.3. Doplnková připojištění k životnímu pojištění	28
4.3.1. Úrazové pojištění.....	29
5. Cíle a Metodika	30
6. Analytická část s výsledky	33
6.1. Dotazníkové šetření.....	33
6.2. Vyhodnocení hypotéz.....	50
7. Závěr.....	56
Seznam literatury.....	59
Seznam grafů.....	60
Seznam tabulek.....	61
Přílohy	62

1. Úvod

I přestože žijeme v 21. století, jakýkoli pokrok není překážkou, lékařská péče je na velmi dobré úrovni, válečné konflikty se České republice zdárně vyhýbají a obyvatelstvo je masírováno médii o zdravém životním stylu a vitamínových doplňcích z aloe vera či plodů acai, které zaručeně brání vzniku rakoviny a jiných civilizačních chorob, je život každého z nás ovlivněn riziky, kterým se můžeme pokusit předcházet, ale nemůžeme je zcela eliminovat z každodenní reality. Ano, může přestat jezdit motorovým prostředky a jezdit na kole, či chodit pěšky, žít zdravě, dostatečně sportovat a přijímat pouze stravu z bio potravin, ale ani to nás neochrání před možným úrazem, či vznikem civilizační choroby. Rizika, která nás ohrožují, jsou skrytá a nevybírají si okamžik, kdy udeří a změní náš život. Jedná se o rizika, která ovlivňují buď přímo náš vlastní život, nebo život naši blízkých, respektive životní úroveň našich blízkých. Ve své diplomové práci, se zaměřím na rizika spjatá se vznikem úrazu či civilizační choroby, které nám vždy přináší komplikace, nejčastěji však finanční problémy díky poklesu pracovního příjmu.

Těmto rizikům se většina obyvatel snaží předcházet pomocí finančních produktů. Lze říci, že každý z nás má uzavřenu nějakou pojistnou smlouvu a doufá, že ho dostatečně ochrání v situacích, kdy to bude potřebovat. Bohužel ne vždy je to pravda. Nejčastěji je na vině nedostatečné podvědomí o finančním trhu zájemců o pojištění, kteří slepě důvěřují svým finančním poradcům, či prodejčům pojištění. Ano, dalo by se namítnout, vždyť každý finanční poradce by měl být profesionálem a neměl by poškodit své klienty, měl by vždy doporučit to, co klient v daný okamžik potřebuje a to za adekvátní cenu. Bohužel je oblast finančního poradenství nedostatečně upravena zákonem a neexistuje regulace finančních poradců. Díky tomu se dnes finančním poradcem může stát každý, který složí základní zkoušku u České národní banky a získá osvědčení, jež ho spolu se živnostenským oprávněním opravňuje tuto práci vykonávat. Následná školení jednotlivých finančních produktů a prodejních dovedností jsou v kompetenci makléřských společností či jednotlivých bank a pojišťoven, ale žádná odborná způsobilost se zde již neproказuje a tudíž ne všichni jsou odborníky. Životní pojištění je jedním z nejčastěji nabízených produktů k ochraně obyvatel při vzniku různých druhů rizik. Lidé si nejčastěji sjednávají úrazové pojištění, nemocenské pojištění, pojištění smrti a invalidity či různé kombinace těchto zmíněných.

V teoretické části diplomové bude nastíněn vývoj oblasti pojišťovnictví z hlediska klasifikace, platné legislativy České republiky a jeho členění se základní charakteristikou. Praktická část pak bude věnována konkrétní analýze uzavřených smluv životního pojištění pomocí dotazníkového šetření, výsledky budou interpretovány pomocí grafů a vyhodnocením stanovených hypotéz.

2. Pojišťovnictví

Pojišťovnictví je jedna z klíčových oblastí národního hospodářství a má především tyto úlohy:

- pojistná ochrana občana či právnické osoby (individuální hledisko),
- bezporuchový chod ekonomiky státu (globální hledisko),
- konkurent či partner bankovního sektoru na finančním trhu.

V pojišťovnictví rozlišujeme dvě stránky:

- etická stránka – projevuje se v solidaritě ostatních pojištěných s postiženým (tzv. princip solidarity)
- výdělečná stránka – jedná se o prosperující odvětví pro podnikání (to se týká především životních pojišťoven, zisky plynoucí z oblasti neživotního pojištění začínají v posledních letech celosvětově klesat v důsledku klimatických a společenských změn). (Cipra, 2005)

2.1. Historie pojišťovnictví ve světě

První známky pojištění lze pozorovat již v prvobytně pospolné společnosti, kde však převažovala vzájemná pomoc. Jednalo se o primitivní preventivní a represivní zařízení proti škodám a ztrátám. Dále v otrokářském společenském řádu (3500 let př. n. l.) se lidé chránili před nahodilými událostmi tvořením zásob a později i finančních prostředků. Ve starověkém Egyptě (2500 let př. n. l.) uzavírali kameníci vzájemné dohody o společném krytí výdajů na pohřby. V Babylónii se majitelé karavan (2000 let př. n. l.) chránili uzavíráním dohod o vzájemném krytí ztrát vzniklých oloupením, krádeží nebo uhynutím zvířat. V Řecku (400 let př. n. l.) existoval druh sociálního pojištění pro případ zranění ve válce. Jedním z nejzajímavějších způsobů zajištění se proti ztrátám byla „námořní půjčka“ v období starověku a středověku. Vznikla pravděpodobně ve Fénicii (Libanon, Sýrie) a byla kombinací pojištění a úvěru, neboť obchodník si při přepravě zboží vzal námořní půjčku ve výši ceny zboží, a pokud loď doplula v pořádku do místa určení, obchodník vypůjčený obnos vrátil i s úroky, které se pohybovaly ve výši až 36%. Pokud se obchodníkovi zboží dopravit nepodařilo, půjčku nevracel. S rozvojem obchodu a řemesel vznikla v Evropě Vzájemná sdružení gildy, která zpočátku hradila v dobrovolně odváděných naturáliích a později

i v peněžitém odškodnění. Nejstarší dochovaná smlouva z oblasti životního pojištění je z Paříže roku 1308 a první pojistná smlouva byla sepsána 13. 4. 1379 v Pise. Koncem 17. století se centrem námořního pojištění stala Anglie, kde významní pojistitelé a brokeři založili Lloydovu společnost. V tomto století vzniklo ve Francii speciální důchodové pojištění, tzv. tontily, které však bylo provozováno bez matematických či statistických podkladů a proto tento obchod často končil finančním schodkem. V období kapitalismu se pojištění stává předmětem podnikání, zakládají se silné akciové pojišťovny a s rozvojem výroby vznikají i nová pojistná odvětví. V 19. století vzniká zajištění a roku 1846 je založena v Kolíně nad Rýnem i 1. profesionální zajišťovna na světě. (Ducháčková, 2000)

2.2. Historie pojišťovnictví v Českých zemích

Historie československého a českého pojišťovnictví je velice dlouhá a obsáhlá. Vznik moderního pojišťovnictví v českých zemích je datován do 19. stol. V dobách republiky bylo plně srovnatelné s pojišťovnictvím jiných vyspělých zemí. Toto tvrzení platilo ještě koncem 40. let 20. stol. Poté došlo k zásadním změnám, které odpovídaly nesprávným představám o ekonomice a sociální politice. Došlo k mnoha deformacím, například v oblasti pojištění podniku. Rovněž pojištění obyvatelstva bylo nemálo postiženo – ať už opatřeními v oblasti např. peněžní reformy v roce 1953 nebo nezájem tehdejšího režimu o rozvoj soukromého pojištění. Je ale potřeba si všimnout i některých pozitiv v rozvoji pojistné ochrany obyvatelstva zejména v 50. a 60. letech, kdy v některých pojistných odvětvích byly nově zavedeny produkty mnohem lepší, než tomu bylo v západních zemích. Nezanedbatelnou skutečností byla i velká úspornost v pojištění, i když to často mělo i stinnou stránku v podobě čekání klientů ve frontách u přepážek. V uplynulých desetiletích se mnohé změnilo i v západních zemích. Jednou z podstatných změn byl i nárůst hrubého domácího produktu a životní úroveň obyvatel, což se odrazilo jak v kvalitě potřebné pojistné ochrany, tak i v kvalitě pojišťovacích služeb, které jsou nyní zcela orientované na zákazníky a jejich individuální potřeby. (Čejková & Šedová & Čapková, 2001)

2.3. Legislativa v pojišťovnictví

Hlavní legislativní dokument, jenž upravuje podmínky podnikání v pojišťovnictví v České republice, je zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2010 a nahradil zákon č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví.

Dále se jedná o:

- zákon č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě, aktualizované znění;
- zákon č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, aktualizované znění;
- zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, aktualizované znění;
- vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, aktualizované znění;
- vyhláška č. 434/2009 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovnictví – účinnost od 1. 1. 2010;
- vyhláška č. 433/2009 Sb., o způsobu předkládání, formě a náležitostech výkazů pojišťovny a zajišťovny – účinnost od 1. 1. 2010;
- vyhláška č. 582/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 205/2009 Sb., kterou se provádí zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem a o změně některých souvisejících zákonů, aktualizované znění.

Dále se jedná o legislativu související, Občanský a Obchodní zákoník a předpisy s tímto tématem související ve všech jejich novelách.

3. Pojištění

Jak uvádí Ducháčková (2000) ekonomický subjekt má dvě možnosti jak se finančně vyrovnat s nahodilými událostmi. Může je krýt z vlastních zdrojů (samofinancováním) nebo může využít pojištění. Dle Cipry (2005) je pojištění samostatný právní poměr, v němž se jedna strana zavazuje k jednorázové nebo opakujícím se platbám druhé straně uzavírající takové pojistné smlouvy plánovitě a ve velkém měřítku. Druhá strana za to při nastoupení určitých jevů nezávislých na vůli zúčastněných musí poskytnout smluvené protiplnění oprávněnému, a to nejvýše v maximální částce pojištěného rizika.

Pojištění často vnímáme jako složité a nevidíme ho na správném místě v našem životě. Člověk během života může být postižen nešťastnou náhodou škodou, která má za následek ztrátu celého majetku, ztrátu schopnosti vydělat si na živobytí nebo ztrátu zdraví a s tím související zabezpečení celé rodiny. Této skutečnosti můžeme účinně předcházet, a to pojištěním. (Čejková & Šedová & Čapková, 2001)

3.1. Klasifikace pojištění a pojišťoven

3.1.1. Klasifikace pojištění z právního hlediska

Jak uvádí Cipra (2006) lze pojištění z právního hlediska klasifikovat takto:

- *dobrovolné komerční pojištění*: sjednává se na základě dobrovolného rozhodnutí klienta (formou pojistné smlouvy);
- *povinné smluvní pojištění*: zde právní předpis určuje povinnost sjednat toto pojištění (opět formou pojistné smlouvy) jako podmínku určité činnosti (většinou se jedná o odpovědnostní pojištění, např. u nás povinné ručení, odpovědnost provozovatelů civilních letadel, pojištění vzniklé při výkonu práva myslivosti, pojištění odpovědnosti za škody z výkonu některých povolání, jako jsou advokáti, lékárníci, auditoři, daňoví poradci, autorizovaní architekti apod.);
- *zákonné pojištění*: jeho povinnost ukládá zákon, přičemž se nesjednává pojistná smlouva (např. u nás pojištění odpovědnosti organizace za škodu při pracovním úrazu a nemoci z povolání).

3.1.2. Klasifikace pojištění z hlediska předmětu pojištění

Dle Cipry (2006) může být klasifikace pojištění z hlediska předmětu pojištění provedena následujícím způsobem:

- *sociální pojištění* zabezpečuje úhradu dávek pro případ pracovní neschopnosti, která může být dočasná (pak se jedná o nemocenské pojištění) nebo trvalá v důsledku věku či invalidity (pak se jedná o sociální a důchodové pojištění garantované státem či penzijní pojištění organizované obvykle prostřednictvím penzijních společností).
- *zdravotní pojištění* garantované státem, které se v tomto případě také někdy zařazuje pod sociální pojištění (u nás se používá veřejné zdravotní pojištění).

- *neživotní pojištění* je pojem, kterým se někdy označují pojištění majetku, pojištění odpovědnosti a obvykle i úrazové a soukromé zdravotní pojištění. Fakt, že se úrazové a soukromé zdravotní a nemocenské pojištění zařazují mezi neživotní pojištění, přestože se týkají osob, je dána jejich administrativní podobností s neživotním pojištěním. Mezi neživotní pojištění je možné zařadit např. pojištění domácnosti, pojištění vozidel či pojištění úvěru.
- *životní pojištění* je vyhrazeno pouze pro pojištění osob. Lze sem zařadit např. pojištění pro případ smrti nebo dožití, důchodové pojištění či investiční životní pojištění.

3.1.3. Klasifikace pojišťoven

Jak uvádí Cipra (2005) můžeme klasifikaci pojišťoven provést následujícím způsobem.

- **Univerzální (kompozitní) pojišťovny** - provozují současně životní i neživotní pojištění (jedná se o většinu komerčních pojišťoven, např. Česká pojišťovna).
- **Specializované pojišťovny** - např. ECP (Evropské cestovní pojištění), EGAP (úvěrové pojištění), Nationale-Nederlanden (životní pojišťovna), kaptivní pojišťovny (bývají založené podnikatelským subjektem typu koncernu pro jeho potřeby), frontingové pojišťovny (pouze administrativně zajišťují činnost jiné pojišťovny, která např. z licenčních nebo daňových důvodů nepojišťuje na daném pojistném trhu přímo) aj.
- **Státní pojišťovny** - zakládá je stát, který také nese výsledky jejich hospodaření, a to obvykle pro méně atraktivní pojistné činnosti.
- **Vzájemné pojišťovny** - riziko pojišťovací činnosti nesou členové (vlastníci), kteří jsou zároveň klienty takové pojišťovny.
- **Akciové pojišťovny** - výsledky hospodaření nesou akcionáři, pro něž cílem podnikání je dosažení zisku (jedná se o převažující formu pojišťoven v tržní ekonomice).

3.2. Riziko

Dle Trávníčkové (1997) pojem riziko vyjadřuje možnost vzniku události, která se výsledkem bude odchylovat od cíle s určitou objektivní pravděpodobností. Riziko představuje nejistotu, která se dá měřit statistickým nebo matematickým počtem pravděpodobností. Na rozdíl od tzv. pravé nejistoty, která je neměřitelná.

Základem pojištění je i v současnosti existence rizika, která může mít projev určité peněžní ztráty. Pokud by riziko objektivně neexistovalo, bylo by pojištění nejspíš úplně zbytečné. Protože ale existence rizika je objektivní, a to jak v lidské společnosti, tak v přírodě samotné, existuje i přirozená lidská snaha o snižování rizika a pravděpodobnosti ztrát, které mohou být způsobeny. Součástí tohoto snažení je i vytváření podmínek pro krytí rizika, přičemž jednou z forem tohoto krytí je pojištění. (Čejková & Šedová & Čapková, 2001)

Jak uvádí Ducháčková (2000) na lidskou společnost působí řada nahodilých sil a nepředvídatelných událostí. Z hlediska lidské společnosti mohou mít nahodilé síly jednak kladné výsledky, ale také ty negativní. Tato skutečnost vyplývají z přírodních jevů (například choroby, působení živelních sil), ale také z nedokonalostí lidské společnosti (například havárie, krádeže, úrazy). Jak se postupně lidská společnost rozvíjí, dochází k ekonomickým, technickým a sociálním přeměnám, které způsobují na jedné straně zvyšování životní úrovně, ale na druhé straně i zvyšování nebezpečí. Proto je potřeba stále předvídat a minimalizovat možná nebezpečí a jejich negativní důsledky. Každý člověk je stále vystaven nebezpečí vzniku nějaké škody. Tím je ohrožena jistota tohoto člověka. Mluví se o nejistotě.

3.2.1. Klasifikace rizika

Rizika můžeme členit podle různých kritérií a posuzovat podle nejrůznějších hledisek. Jedním z nich je členění na *pojistitelná* a *nepojistitelná rizika*.

Pojištění se vztahuje na škody, jejichž vznik je neurčitý, ale pravděpodobný. Čím větší pravděpodobnost, tím menší neurčitost a naopak. Pojišťovna proto pojistí jen ta rizika, u kterých můžeme stanovit pravděpodobnost škody a její ocenění rizikového vyrovnání v rámci dostatečně velkého pojistného kmene či rizikového společenství. Tento druh rizika označujeme jako *pojistitelné riziko*. Naopak riziko, které těmto předpokladům nevyhovuje, nazýváme jako *nepojistitelné riziko*. Toto rozlišení je nutné k vyloučení takových nebezpečí,

pro která by se pravděpodobná výše připadajících škod nedala objektivně měřit, a tím ani objektivně ocenit. (Čejková & Šedová & Čapková, 2001)

Dle Ducháčkové (2000) je dalším možným členěním rizika dělení podle příčiny vzniku na *rizika přírodní* a *rizika vyvolaná lidským faktorem*. Rizika vyvolaná lidským faktorem můžeme dále rozdělit na rizika technická a rizika vyvolaná lidmi.

3.2.2. Typologie rizika

Typologii rizika, jež uvádí Cipra (2005), zahrnuje následující pojmy.

- *objektivní riziko*: je dáno objektivními faktory, jako je např. věk, pohlavím zdravotní stav, profese, záliby, charakteristiky pojištěného předmětu a prostředí apod.
- *subjektivní riziko*: je dáno subjektivními faktory, jako je např. snaha pojištěného zachovat své zdraví a život, vyhnout se střetu se zákonem, zachovat pojištěný předmět ve funkčním stavu apod.
- *morální riziko*: nastává v situaci, kdy pojištěný nepreferuje jednoznačně zábranou činnost před vznikem škody (figuruje často v souvislosti s pokusy a pojistné podvody)
- *osobní riziko*: např. riziko předčasné smrti, tělesného postižení, sociální nedostatečnosti při dožití určitého věku apod.
- *živelní riziko*: riziko přímých škod na majetku v důsledku živelních událostí (např. požáru, povodně apod.)
- *dopravní riziko*: riziko škod vzniklých v souvislosti s dopravním prostředkem nebo s přepravovaným zbožím
- *riziko odcizení a vandalství*: jako podmínka pojistného plnění se často klade překonání předepsaných zabezpečujících opatření při krádeži nebo zjištění pachatele při vandalství.
- *šomázní riziko*: riziko přerušení provozu nebo výroby v důsledku živelní katastrofy, havárie, výpadku v dodávce energie apod. (např. úhyn drůbeže, zkažení zmražených potravin, nájem náhradních prostor, sankce při nedodržení kontraktu) a riziko ušlého zisku (při přerušení prosperujícího podnikání).
- *strojní riziko*: riziko havárie či poruchy strojního zařízení v důsledku neodborné obsluhy, vady materiálu, chybné technologie apod.
- *odpovědnostní riziko*: riziko škod způsobených v důsledku jednání pojištěného na zdraví a životě jiné osoby nebo na cizím majetku (např. pojištění odpovědnosti za

škodu způsobenou provozem motorového vozidla označované jako povinné ručení, za škodu způsobenou výkonem povolání, za škodu způsobenou provozem domácnosti, za škodu způsobenou výrobkem apod.)

- *sociálně-politické riziko*: zahrnuje válečné operace, etnické konflikty, embarga, stávky apod.
- *obchodně-finanční riziko*: vyplývá ze změn ekonomických podmínek a dodavatelsko-odběratelských vztahů na domácím a zahraničním trhu (např. změny cenových relací a kurzů, platební neschopnost či platební nevěle obchodního partnera), speciálně sem spadá úvěrové riziko spočívající v nebezpečí nesplacení poskytnutého úvěru a devizové riziko s devizovým dopadem.
- *moderní rizika*: např. atomové riziko, ekologická rizika, riziko spojené provozem kosmických těles, riziko AIDS aj.

Z hlediska pojistitele se rizika převzatá v rámci pojistného kmene transformují na tzv. *pojistně-technické riziko* pojistitele, které spočívá v potenciálním nebezpečí, že ve skutečnosti nedojde k vyrovnání mezi přijatým pojistným a vyplaceným pojistným plněním. Toto riziko se měří výší variability mezi očekávaným stavem, z něhož vychází výpočet pojistného, a skutečným stavem, který se odrazí ve vyplaceném pojistném plnění (tento skutečný stav má ovšem náhodný charakter, tj. jedná se o náhodnou veličinu). Podstata pojišťovací činnosti je přitom založena na tom, že s růstem velikosti pojistného kmene (tj. s růstem aktuálního počtu uzavřených pojistných smluv) se pojistně-technické riziko zmenšuje.

3.2.3. Zmenšování rizika

Dle Trávníčkové (1997) lze vznik rizika zmenšovat několika způsoby:

- vyhýbání se riziku, což je označováno jako pasivní postup,
- zabránění vzniku náhodných mimořádných potřeb, označováno jako aktivní způsob (např. požární dozor, pravidelné revize elektrických zařízení, aj.), kterým vznikají subjektu další výdaje,
- dělení rizika (diverzifikace),
- přesun rizika na jiné subjekty, označováno jako pojištění.

Ducháčková (2000) uvádí, že ekonomický subjekt má při uvažování o finanční eliminaci rizika tyto možnosti:

- krytí z vlastních zdrojů
  - z běžných příjmů – tento způsob se používá u takových rizik, jejichž realizace se více méně opakuje a u rizik, jejichž realizace znamená z hlediska velikosti malé ztráty,
  - samopojištění – jedná se o vytváření vlastních rezerv na krytí rizika,
- přenesení rizika na specializovanou instituci, která se zabývá pojistnou ochranou – využití pojištění.

3.3. Zprostředkovatelé pojištění

Dle zákona č. 38/2004 Sb. „Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona (zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí)“

Zprostředkovatelskou činností v pojišťovnictví se rozumí odborná činnost spočívající v:

1. předkládání návrhů na uzavření pojistných smluv nebo zajišťovacích smluv,
2. provádění přípravných prací směřujících k uzavření pojistných nebo zajišťovacích smluv,
3. uzavírání pojistných nebo zajišťovacích smluv jménem a na účet pojišťovny nebo zajišťovny, pro kterou je tato činnost vykonávána, nebo
4. pomoci při správě pojištění a vyřizování nároků z pojistných nebo zajišťovacích smluv.

3.3.1. Pojišťovací zprostředkovatelé

Zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví může za podmínek stanovených tímto zákonem provozovat na území České republiky právnická nebo fyzická osoba jako

- a) *vázaný pojišťovací zprostředkovatel,*
- b) *podřízený pojišťovací zprostředkovatel,*
- c) *pojišťovací agent,*
- d) *výhradní pojišťovací agent,*
- e) *pojišťovací makléř.*

Vázaný pojišťovací zprostředkovatel

Vázaný pojišťovací zprostředkovatel vykonává zprostředkovatelskou činnost v pojišťovnictví jménem a na účet jedné nebo více pojišťoven, neinkasuje pojistné a nevyplácí plnění z pojistných nebo zajišťovacích smluv. V případě nabídky pojistných produktů více pojišťoven nesmí být tyto produkty vzájemně konkurenční.

Vázaný pojišťovací zprostředkovatel je ve své činnosti vázán písemnou smlouvou s pojišťovnou, jejíž jménem a na jejíž účet jedná, a jejími pokyny. Pojišťovna, jejíž pojistný produkt vázaný pojišťovací zprostředkovatel nabízí, odpovídá za škodu jím způsobenou při výkonu zprostředkovatelské činnosti v pojišťovnictví.

Vázaný pojišťovací zprostředkovatel musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky stanovené tímto zákonem pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Podřízený pojišťovací zprostředkovatel

Podřízený pojišťovací zprostředkovatel spolupracuje s pojišťovacím agentem nebo výhradním pojišťovacím agentem nebo pojišťovacím makléřem na základě písemné smlouvy, neinkasuje pojistné a nezprostředkovává plnění z pojistných nebo zajišťovacích smluv. Ve své činnosti je vázán pokyny pojišťovacího zprostředkovatele, jehož jménem a na jehož účet jedná. Podřízený pojišťovací zprostředkovatel je odměňován pojišťovacím zprostředkovatelem, jehož jménem a na jehož účet jedná.

Podřízený pojišťovací zprostředkovatel musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky stanovené tímto zákonem pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Pojišťovací zprostředkovatel, jehož jménem a na jehož účet jedná podřízený pojišťovací zprostředkovatel, odpovídá za škodu jím způsobenou při výkonu zprostředkovatelské činnosti v pojišťovnictví.

Výhradní pojišťovací agent

Výhradní pojišťovací agent vykonává zprostředkovatelskou činnost v pojišťovníctví na základě písemné smlouvy jménem a na účet jedné pojišťovny.

Výhradní pojišťovací agent je ve své činnosti vázán vnitřními předpisy pojišťovny, jejímž jménem a na jejíž účet jedná; bylo-li tak dohodnuto, je oprávněn vybírat pojistné nebo zprostředkovávat plnění z pojistných smluv. Pojišťovací agent je odměňován pojišťovnou, jejímž jménem a na jejíž účet jedná.

Výhradní pojišťovací agent musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky stanovené tímto zákonem pro základní kvalifikační stupeň odborné způsobilosti. Osoba zapsaná do registru jako výhradní pojišťovací agent a současně jako vázaný pojišťovací zprostředkovatel, podřízený pojišťovací zprostředkovatel, pojišťovací agent nebo pojišťovací makléř může zprostředkovávat uzavírání pojistných smluv spadajících do pojistných odvětví, která jsou předmětem smlouvy podle odstavce 1, pouze jako výhradní pojišťovací agent.

Pojišťovací agent

Pojišťovací agent vykonává zprostředkovatelskou činnost v pojišťovníctví na základě písemné smlouvy, jménem a na účet jedné nebo více pojišťoven. V případě nabídky pojistných produktů více pojišťoven mohou být tyto produkty vzájemně konkurenční.

Pojišťovací agent je ve své činnosti vázán vnitřními předpisy pojišťovny, jejímž jménem a na jejíž účet jedná, bylo-li tak dohodnuto, je oprávněn přijímat pojistné nebo zprostředkovávat plnění z pojistných smluv. Pojišťovací agent je odměňován pojišťovnou, jejímž jménem a na jejíž účet jedná.

Pojišťovací agent musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky stanovené tímto zákonem pro střední kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

Pojišťovací makléř

Pojišťovací makléř je ve své činnosti vázán obsahem smlouvy uzavřené se zájemcem o pojištění nebo zajištění (dále jen "klient").

V závislosti na obsahu smlouvy s klientem pojišťovací makléř zpracovává komplexní analýzy pojistných rizik, návrhy pojistných nebo zajistných programů, poskytuje konzultační a poradenskou činnost, provádí správu uzavřených pojistných nebo zajišťovacích smluv, sleduje lhůty k jejich revizi, spolupracuje při likvidaci pojistných událostí.

Pojišťovací makléř musí být zapsán do registru, splňovat podmínky důvěryhodnosti a podmínky stanovené tímto zákonem pro vyšší kvalifikační stupeň odborné způsobilosti.

4. Životní pojištění

V minulosti byl hlavní význam v životním pojištění přikládán krytí rizika úmrtí v návaznosti na krytí potřeb finančně závislých osob při úmrtí pojištěného, který byl živitelem rodiny. Krytí rizika úmrtí je stále nezbytnou součástí životního pojištění, ovšem větší význam se dnes přisuzuje zařazování rizika dožití do krytí v životním pojištění. Dnes je snahou uplatňovat životní pojištění jako jeden z nástrojů krycích potřeby lidí ve stáří. Životní pojištění tím, že zahrnuje krytí rizika úmrtí a dožití prostřednictvím sjednání určité velikosti pojistné částky zvolené pojistníkem, vlastně plní vedle vlastního krytí rizik úspornou funkci. Životní pojištění tedy může být chápáno jako spořicí a investiční instrument, neboť v rámci životního pojištění jsou vytvářeny specifickým způsobem úspory. (Ducháčková, 2003)

Celosvětově na rozdíl od České republiky je objem prostředků vkládaných do životního pojištění podstatně vyšší než do neživotního pojištění, neboť v řadě zemí zahrnují statistiky za životní pojištění také podstatnou část penzijního zabezpečení na stáří. I při zohlednění této skutečnosti úroveň životního pojištění v České republice zatím zaostává za evropským průměrem (měřeno např. pojištěností, tj. poměrem přijatého pojistného k hrubému domácímu produktu). Také průměrná úroveň sjednávaných pojistných částek a důchodů je poměrně nízká (např. podle zkušeností amerických pojišťoven vycházejících z odhadu finančních potřeb pozůstalých by průměrný občan měl mít sjednáno rizikové životní pojištění s pojistnou částkou ve výši alespoň čtyřnásobku celoročního příjmu). Důvodem takového stavu je nejen nižší příjmů, ale také nepříliš vstřícný přístup státu k životnímu pojištění. Obecně je běžná významná podpora spočívající v odečítání pojistného do určité výše z daňového základu nebo nezdaňování výnosů z pojištění (právě tyto daňové výhody pak činí např. investiční životní pojištění mnohem atraktivnější ve srovnání s klasickým investováním např. do cenných papírů nebo spoření). Často rovněž zaměstnavatel

příspěvající svým zaměstnancům např. na skupinové životní pojištění si pojistné může zahrnout do svých nákladů. (Cipra, 2006)

Pojistná ochrana v rámci pojištění osob má za úkol poskytnout pojistnou ochranu pojištěným při událostech, které se bezprostředně týkají osoby člověka a souvisí se životem, zdravím, smrtí nebo dožitím se určitého věku pojištěné osoby. Výšku pojistného plnění určuje pojistná částka nebo její část podle toho, jak je dohodnuto v pojistných podmínkách. Životní pojištění kryje rizika ohrožující zdraví a životy lidí. V rámci tohoto pojištění se uplatňuje výplata pojistného plnění v případě pojistných událostí, které se týkají života pojištěných osob nebo jiných osob. V případě životního pojištění není výše pojistných plnění dána velikostí škody, jelikož škodu lze v tomto pojištění jen velmi těžko ohodnotit (výjimku tvoří pohřební pojištění, které uhrazuje náklady spojené s pohřbem). Výše pojistného plnění je určena velikostí pojistné částky, která byla pojistníkem sjednána. Výše pojistné částky má za úkol pokrýt pojistné riziko podle představ pojištěného.

Životní pojištění kryje dvě základní rizika. Jedním z nich je riziko smrti a druhé představuje riziko dožití. V současnosti životní pojištění kombinuje tato dvě rizika různými způsoby, přičemž v pojistném krytí bývají zahrnuta ještě další rizika (např. invalidita, úraz, aj.). (Čejková & Řezáč & Šedová, 1996)

4.1. Základní pojmy životního pojištění

Mezi základní pojmy životního pojištění řadí Cipra (2005) následující:

Běžné pojistné - pojistné stanovené za pojistné období.

Dožití - den uvedený v pojistné smlouvě jako konec pojištění.

Jednorázové pojistné - pojistné stanovené na celou dobu, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno.

Nahodilá skutečnost - skutečnost, která je možná a u které není jisté, zda v době trvání soukromého pojištění vůbec nastane, nebo není známa doba jejího vzniku.

Obmyšlený - oprávněná osoba, které vzniká právo na výplatu sjednaného pojistného plnění v případě smrti pojištěného. Určuje ji pojistník a specifikuje ji jménem nebo

vztahem k pojištěnému. Pokud není pojistník zároveň pojištěným. Může tak učinit pouze se souhlasem pojištěného.

Odkupné - část nespotřebovaného pojistného ukládaná pojistitelem jako technická rezerva vypočtená pojistnými matematickými metodami k datu zániku soukromého pojištění.

Oprávněná osoba - osoba, které v důsledku pojistné události vznikne právo na pojistné plnění.

Pojistitel - právnická osoba, která je oprávněná provozovat pojišťovací činnost podle zákona o pojišťovnictví.

Pojistná částka - v pojistné smlouvě dohodnuté nejvyšší plnění z pojistné události, event. U několika pojistných událostí za určité časové období. Může být využívána i jako základ pro výpočet pojistného.

Pojistná doba - doba, na kterou bylo soukromé pojištění sjednáno.

Pojistná smlouva - právní dokument vytvořený písemnou formou, jehož obsahem jsou smluvní ujednání a podmínky pojistného vztahu, které jsou závazné pro smluvní strany. Pojistnou smlouvu lze též definovat jako dvoustranný právní úkon, na jeho základě vzniká a trvá smluvní pojištění.

Pojistná událost - nahodilá skutečnost blíže označená v pojistné smlouvě nebo ve zvláštním právním předpisu, na který se pojistná smlouva odvolává, se kterou je spojen vznik povinnosti pojistitele poskytnout pojistné plnění.

Pojistné - úplata za soukromé pojištění.

Pojistné nebezpečí - možná příčina vzniku pojistné události.

Pojistné období - časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí pojistné.

Pojistné plnění - peněžní částka, vyplacená pojistitelem jako náhrada vzniklé škody v souladu s pojistnou smlouvou a pojistnými podmínkami.

Pojistné podmínky - podmínky zpracované pojistitelem pro uzavírání pojistných smluv pro jednotlivá pojistná odvětví, pro skupiny těchto odvětví nebo pro jednotlivé typy pojištění uzavíraných v rámci pojistného odvětví, zejména všeobecné pojistné podmínky, zvláštní nebo doplňkové pojistné podmínky.

Pojistné riziko - míra pravděpodobnosti vzniku pojistné události vyvolané pojistným nebezpečím.

Pojistník - osoba, která s pojistitelem uzavřela pojistnou smlouvu.

Pojistný kmen - soubor uzavřených pojistných smluv.

Pojistný zájem - oprávněná potřeba ochrany před následky nahodilé skutečnosti vyvolané pojistným nebezpečím.

Pojištění - forma vytváření a používání peněžních rezervních fondů vytvořených z příspěvků osob na základě dobrovolnosti nebo povinnosti, která slouží na úhradu škod na majetku, zdraví a životů v důsledku živelných a jiných nahodilých událostí. Je to vztah, ve kterém pojišťovna na sebe přebírá závazek, že pojištěnému uhradí újmu, která mu vznikla ve smyslu pojistných podmínek.

Pojištěný - osoba, na jejíž život, zdraví, majetek, odpovědnost za škodu nebo jiné hodnoty pojistného zájmu se soukromé pojištění vztahuje.

Přípojištění - pojištění, které lze sjednat jednou pojistnou smlouvou s jiným (hlavním) typem pojištění. S tímto hlavním typem pojištění však netvoří jeden celek.

Škodní události - skutečnost, ze které vzniká škoda a která by mohla být důvodem vzniku pojistné události.

Škodové pojištění - soukromé pojištění, jeho účelem je náhrada škody vzniklé v důsledku pojistné události.

Technická úroková míra (TÚM) - zaručený podíl na výnosech z finančního umístění v životním pojištění. Je garantována zákonem a její maximální výši určuje ČNB.

Technické rezervy - představují hodnotu budoucích úhrad předpokládaných závazků pojišťovny vyplývajících z uzavřených pojištění. Pro stanovení předpokládaných závazků se využívá zejména matematických metod. Právní úprava je obsažena v zákoně č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů (§ 13 a násl.).

Účastník soukromého pojištění - pojistitel a pojistník jakožto smluvní strany a dále pojištěný a každá další osoba, které ze soukromého pojištění vzniklo právo nebo povinnost.

Vinkulace pojištění - vázání výplaty pojistného plnění na dohodnuté podmínky, zpravidla ve prospěch věřitele pojištěného. Jde o zastavení pohledávky, jejím předmětem je pojistné plnění. Vinkulace může být provedena pouze se souhlasem pojištěného a rovněž její zrušení lze provést jen se souhlasem banky, resp. jiné finanční instituce, v jejíž prospěch bylo pojištění vinkulováno.

Výluky z pojištění - věci nebo rizika, které jsou vyňaty z pojistného krytí. Škody na nich či jimi způsobené pojišťovna nebude hradit. Některé z nich nelze připojistit za zvýšené pojistné.

4.2. Klasifikace životního pojištění

Konkrétně lze životní pojištění členit následujícím způsobem, jak uvádí Cipra (2006):

1. *pojištění pro případ smrti* (v Evropě se také často používá termín rizikové životní pojištění, zatímco pro zbytek lze většinou uplatnit termín kapitálové životní pojištění): pojistnou událostí je smrt pojištěného.
2. *pojištění pro případ dožití*: pojistnou událostí je dožití sjednaného věku pojištěným.
3. *smíšené pojištění*: pojistnou událostí je smrt pojištěného nebo dožití sjednaného věku pojištěným podle toho, co nastane dříve.
4. *důchodové pojištění*: jedná se v podstatě o speciální pojištění pro případ dožití s pravidelně se opakujícím pojistným plněním ve formě výplaty důchodu.

Rozdíl mezi životním a věcným pojištěním:

Jeden z hlavních rozdílů mezi různými druhy pojištění věcného a pojištěním životním, spočívá v tom, že věcným pojištěním chrání pojištěnec obvykle sám sebe, zatímco životním

pojištěním chrání jinou osobu nebo osoby pro případ, že by zemřel. Dalším rozdílem je to, že účelem pojistných premií věcného pojištění je pouze krytí rizika pro případ pojistné události plus úhrada příspěvku pojištěnce na provozní náklady pojišťovny, zatímco většina systémů životního pojištění spojuje krytí rizika předčasného úmrtí s jistým plánem pravidelného spoření (a investování prostřednictvím pojišťovny). (Macháček, 1996)

4.2.1. Pojištění pro případ smrti nebo dožití

Jak uvádí Čejková (2002) se životní pojištění orientuje na riziko dožití nebo úmrtí. Základním principem životního pojištění je vyplatit dohodnutou pojistnou sumu v případě, že se pojištěný dožije data konce pojištění, respektive data konkrétně dohodnutého v pojistné smlouvě, anebo při jeho předčasném úmrtí.

Životní pojištění je velmi žádaný produkt v rámci finančního plánování budoucnosti. V dnešní době již životní pojištění neznamená pouze pojištění možnosti smrti, ale také možnost jak zabezpečit svoji rodinu i sebe do budoucna. (www.zpojisteni.cz)

V souvislosti se životním pojištěním existuje možnost odpočtu zaplaceného pojistného ze základu daně z příjmů.

Dle Čejkové (2002) životní pojištění kryje tato rizika:

- pojištění pro případ smrti;
- pojištění pro případ úrazu;
- pojištění pro případ závažných onemocnění;
- pojištění pro případ invalidity.

4.2.2. Investiční životní pojištění

Investiční životní pojištění kombinuje pojistnou ochranu pro případ smrti a zhodnocování vkládaných finančních prostředků (resp. pojistné plnění pro případ dožití). Zhodnocování vložených finančních prostředků probíhá pomocí investování do podílových fondů. Zhodnocení je zpravidla vyšší než u kapitálového životního pojištění, ale není garantován žádný výnos a nepřipisuje se ani technická úroková míra. Lze si zvolit z nabídky několika investičních fondů, které se liší mírou předpokládaného zhodnocení finančních prostředků a současně podstupovanou mírou rizika. Výše dosaženého zhodnocení je závislá

na zvolené investiční strategii a investiční riziko je celé na straně klienta. Zaplacené pojistné za soukromé životní pojištění odpočítá od základu daně. (Www.finance.cz)

Dle Ducháčkové (2003) se zaplacené brutto pojistné rozpadá na tři části: určitá část se spotřebuje na úhradu správních (administrativních) nákladů, po tomto odpočtu zůstává netto pojistné, z něj se hradí rizikové pojistné (pojistné kryjící riziko smrti, popř. některá neživotní rizika jako úrazy či invalidita) a zbytek tvoří rezervu pojistného. Z prostředků na účtu rezerv pojištěný popř. pojistník následně nakupuje podílové jednotky. Výnosy z podílů se nevyplácejí, zvyšuje se o ně hodnota podílů. Pojišťovna přenesením investičního rizika na pojištěného se sice zbavuje závazku vyplácet minimální garantovaný výnos, ovšem přichází i o možnost vytvářet zisk v případě, že by dosáhla vyššího zhodnocení rezerv, než jaký výnos připisuje klientům.

4.3. Doplnková připojištění k životnímu pojištění

Ducháčková (2005) uvádí, že doplnková rizika si klient může připojistit k životnímu pojištění nad rámec placeného běžného pojistného, či jako samostatná rizika v rámci rizikového životního pojištění. Typické je v souvislosti se sjednáváním životního pojištění sjednávání připojištění v různých podobách. K nim patří zejména:

- úrazové pojištění, tedy krytí rizika úrazu v různém rozsahu a v různé podobě;
- invalidní pojištění, může mít podobu výplaty důchodu nebo i jednorázového pojistného plnění v případě invalidity pojištěné osoby, nebo jako zproštění od placení pojistného v případě invalidity;
- pojištění vážných chorob, tedy výplata pojistného plnění v případě nastání některé z vážných, s pojišťovnou sjednaných chorob (infarkt, mozková mrtvice, rakovina, selhání ledvin, apod.), někdy může toto pojistné plnění nahrazovat pojistné plnění pro případ úmrtí;
- nemocenské pojištění, tedy výplata sjednané velikosti pojistného plnění v případě dočasné pracovní neschopnosti;
- pojištění dlouhodobé péče, tzn. výplata sjednaného pojistného plnění pro potřebu dlouhodobé péče v důsledku vážné nemoci.

4.3.1. Úrazové pojištění

Úrazové pojištění se vyplácí jako pojistné plnění, jestliže pojištěnému je způsobeno tělesné poškození či smrt v důsledku neočekávaného a náhlého působení zevních sil nebo síly vlastní. Velkou výhodou úrazového pojištění uváděnou je bezesporu jeho nízká cena vzhledem k pojistnému, na které jsou uzavírána životní pojištění. Důvodem nízké ceny je nízká pravděpodobnost vzniku pojistné události. (Daňhel, 2006)

Přitom úraz bývá v pojišťovnictví charakterizován jako náhlé a neočekávané působení zevních sil nebo vlastní síly, neočekávané a nepřetržité působení vysokých teplot, par, plynů, záření a jedů, které měly za následek tělesné poškození nebo smrt pojištěného (pojišťovny uplatňují v rámci úrazového pojištění výluky z pojistného plnění, a to především pro úrazy v souvislosti se sebevraždou nebo sebevražedným pokusem, s trestnými činy, pod vlivem alkoholu, následkem dušení poruchy apod.). (Ducháčková, 2005)

Dle Daňhela (2006) je základem úrazového pojištění krytí těchto rizik:

- plnění za smrt úrazem – sjednaná částka je vyplacena, jestliže smrt pojištěného nastala úrazem; pojistitel vyplácí sjednanou pojistnou částku jak z hlavního pojištění, tak navíc i z připojištění,
- plnění za trvalé následky úrazu – pojišťovny vlastní oceňovací tabulky pro trvalé následky úrazu, na jejichž základě vypočítávají pojistné plnění; trvalé následky jsou zpravidla oceňovány až po uplynutí dané lhůty.

Ducháčková (2005) k tomu dodává, že se pro tyto druhy pojistných plnění vždy sjednávají příslušné pojistné částky, obvykle navzájem provázané. Vedle toho může být v rámci úrazového pojištění sjednáno pojistné plnění pro řadu dalších případů, jak představuje. Jedná se například:

- plnění za dobu nezbytného léčení (nemusí být shodná s dobou pracovní neschopnosti, pojistné plnění může být uplatněno i v případě, že raněný nebyl práceneschopný);
- denní odškodné za dobu pracovní neschopnosti;
- denní odškodné při pobytu v nemocnici
- úhrada nákladů spojených s úrazem;
- pojištění drobných úrazů.

5. Cíle a Metodika

Cílem diplomové práce je provedení analýzy uzavřených smluv životního pojištění s ohledem na správné nastavení pojistného plnění v případě úrazu a nemoci. Cílem také je nalezení faktorů a souvislostí, které ovlivňují respondenty při výběru a následném sjednání životního pojištění. Dílčím cílem je provedení dotazníkové šetření a zpracování dotazníkové šetření, které bude zaměřeno na preference respondentů týkající se jejich pohledu na životní, úrazové, doplňkové nemocenské pojištění a analýza stanovených hypotéz. V teoretické části diplomové části bylo definováno pojištění, jeho funkce a klasifikace pojištění. Následně byl představen produkt a druhy životního pojištění a možných volitelných připojištění k životnímu pojištění. V analytické části diplomové práce jsem se zaměřila na zjištění faktorů, které respondenty ovlivnily při výběru životního pojištění a případné souvislosti těchto faktorů z hlediska ekonomicko – demografického.

Analytická část diplomové práce je založena na analýze dotazníkového šetření. Byl sestaven dotazník, pro přímé dotazování respondentů, za účelem zjištění preferencí respondentů a zjištění preferencí zájemců o životní pojištění. Respondenti byli dotazováni ve městě České Budějovice ve třech lokalitách a to na sídlišti Vltava, na sídlišti Máj a v centru města na Lanově třídě. Proč jsou lidé pojištěni a zda jsou vůbec pojištěni a případně jakým způsobem, by měla ukázat má diplomová práce.

Analytická část dále zahrnuje také vyhodnocení stanovených hypotéz, které byly stanoveny před zahájením práce, jež úzce souvisí s cílem diplomové práce.

1. H₀: Není rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u věkové skupiny do 36 let a u věkové skupiny nad 36 let.
H_A: non H₀
2. H₀: Úrazové pojištění si ve stejném počtu uzavřených smluv sjednávají sportovci i nesportovci.
H_A: non H₀
3. H₀: Není rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u České pojišťovny a uzavřených smluv životního pojištění u jiných pojišťoven.
H_A: non H₀

4. H₀: Muži využívají životní pojištění, jako prostředek spoření, stejně často jako ženy.
H_A: non H₀

5. Lidé mají největší obavy z toho, že se stanou invalidními a přítěží pro svou rodinu a proto nejvíce využívají připojištění invalidity k životnímu pojištění.

Hypotézy 1, 2, 3 a 4 byly vyhodnoceny pomocí testu χ^2 – test dobré shody (Chí – kvadrát test). Hypotéza 5 byla vyhodnocena pomocí grafů z dotazníkového šetření a popisné statistiky, zejména pak pomocí procentuelního zastoupení.

Chí-kvadrát test o nezávislosti v kontingenční tabulce

Závislost či nezávislost mezi dvěma proměnnými bude prokázána pomocí Chí – kvadrát testu nezávislosti. Po vytvoření kontingenční tabulky o dvou statistických znacích, kde jsou zaznamenány empirické (skutečné) četnosti jednotlivých variant, se vypočítají jejich hypotetické (očekávané) četnosti.

Tyto hypotetické četnosti se dají vypočítat pomocí následujícího vzorce:

$$n'_{ij} = \frac{n_{i*} n_{*j}}{n}$$

...kde n je počet respondentů, n_{i*} = součty četností ve sloupcích, n_{*j} = součty četností v řádcích

Je nutné definovat nulovou a alternativní hypotézu. Nulová hypotéza H₀ předpokládá nezávislost zkoumaných proměnných, oproti tomu alternativní hypotéza H_A říká, že zde určitá závislost existuje.

Po sestavení obou tabulek četností se vypočítá testové kritérium G mající rozdělení chí-kvadrát s $df = (r-1) * (s-1)$ stupni volnosti podle vzorce:

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

...kde r = počet řádků, s = počet sloupců, n_{ij} = zjištěná četnost, n'_{ij} = očekávaná četnost

Testové kritérium porovnáme s kritickou hodnotou, kterou získáme funkcí CHINV v MS Excel nebo pomocí vzorce:

$$\chi^2_{1-\alpha; (r-1)(s-1)}$$

Jestliže je testové kritérium < než kritická hodnota, pak nulovou hypotézu o nezávislosti znaků nezamítáme a můžeme tuto nezávislost předpokládat.

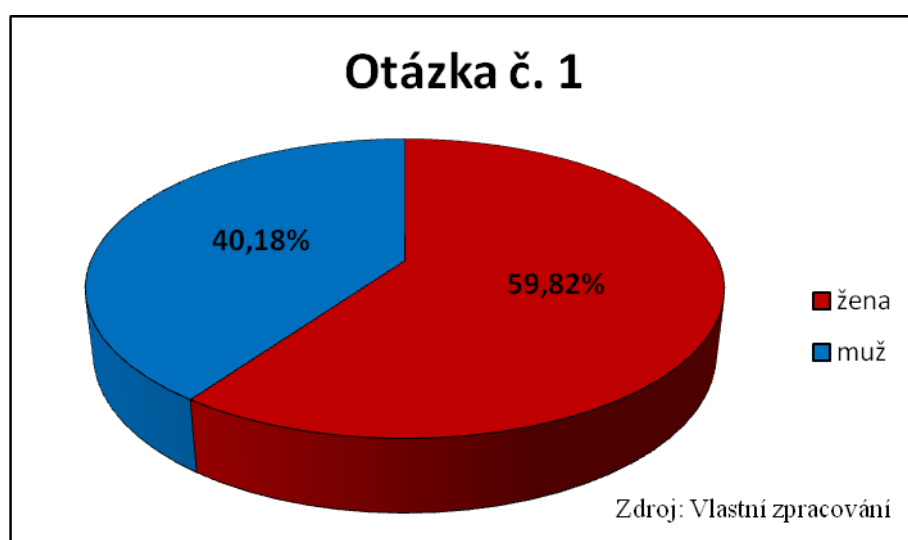
6. Analytická část s výsledky

6.1. Dotazníkové šetření

Dotazník platně zodpovědělo 112 respondentů. Mezi neplatně zodpovězené dotazníky byly zařazeny dotazníky s neúplně vyplněnými otázkami. Dotazníkové šetření probíhalo přímým dotazováním. Dotazník je uveden v příloze č. 1. Dotazník obsahoval 25 otázek, byl rozdělen do dvou oblastí. Prvních osm otázek bylo identifikačních z pohledu ekonomicko – demografického, zbývajících 17 otázek bylo zaměřeno na životní pojištění a preference respondentů. Poslední tři otázky byly zaměřeny na informace o finančním trhu. Otázky 1 - 9, 14 – 16, 23 – 25 zodpovídalo všech 112 dotazovaných, otázku 10 pouze ti respondenti, kteří nemají žádné životní pojištění, otázky 11 – 13, 17 – 22 zodpovídali ti respondenti, kteří mají uzavřeno životní pojištění. Otázky byly sestavovány za účelem zjistit, jaký tip životního pojištění respondenti preferují a proč.

Otázka číslo 1: Pohlaví

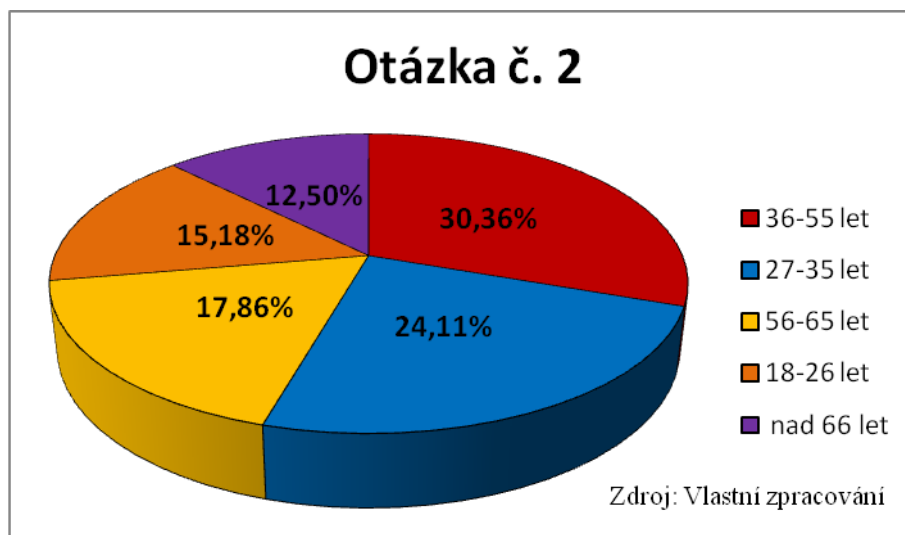
Z celkového počtu 112 respondentů je 67 žen a 45 mužů, což představuje 59,82% žen a 40,18% mužů.

Graf č. 1: otázka č. 1

Otázka číslo 2: Věková struktura

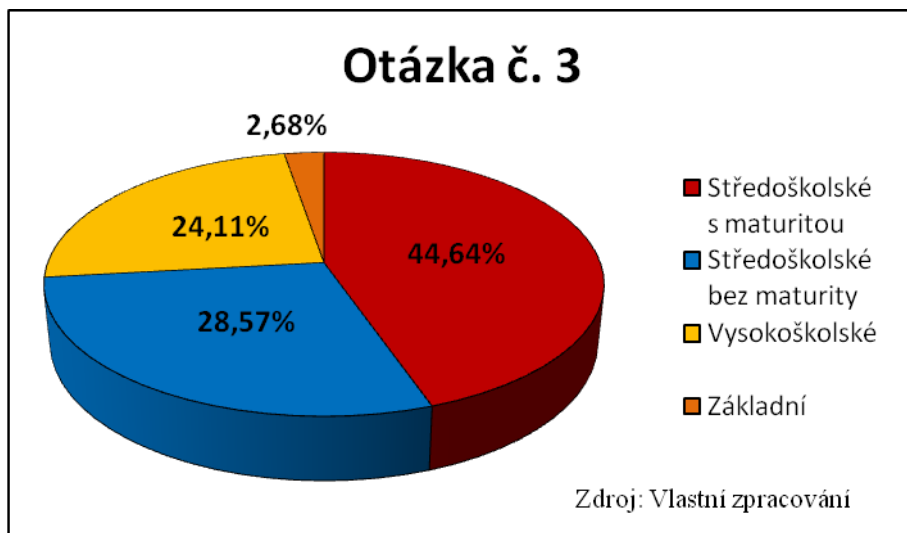
Nejvíce zastoupenou skupinou je věková skupina 36-55 let se 34 respondenty (30,36%). Další skupiny jsou zastoupeny následovně: skupina 27-35 let s 27 respondenty (24,11%), skupina 56-65 let s 20 respondenty (17,86%), skupina 18-26 let se 17 respondenty (15,18%), skupina nad 66 let se 14 respondenty (12,5%).

Graf č. 2: otázka č. 2

Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

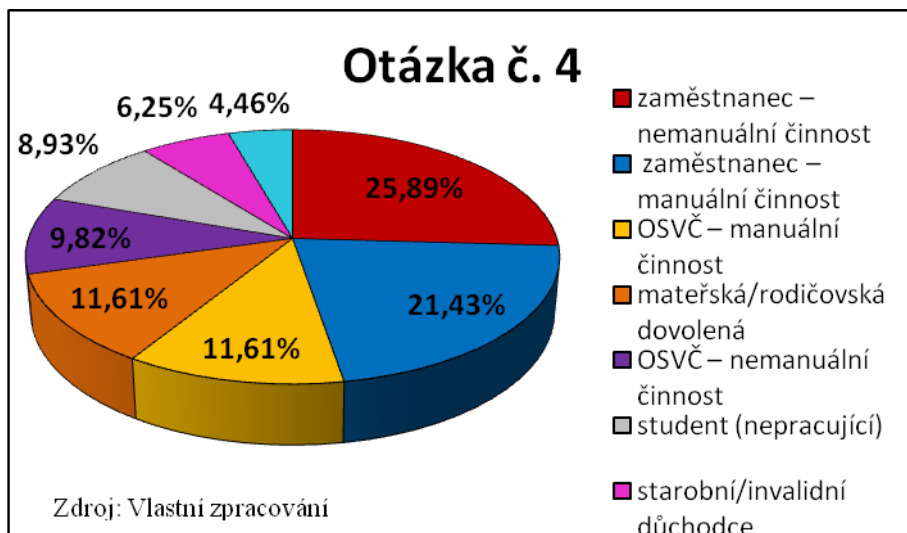
Nejvýše dosažené vzdělání středoškolské s maturitou je nejčetněji zastoupenou skupinou s 50 respondenty (44,64%), dále následují nejvýše dosažené vzdělání středoškolské bez maturity s 32 respondenty (28,57%), vysokoškolské s 27 respondenty (24,11%) a dokončené základní vzdělání se 3 respondenty (2,68%).

Graf č. 3: otázka č. 3

Otázka číslo 4 – V jakém ekonomické sektoru pracujete?

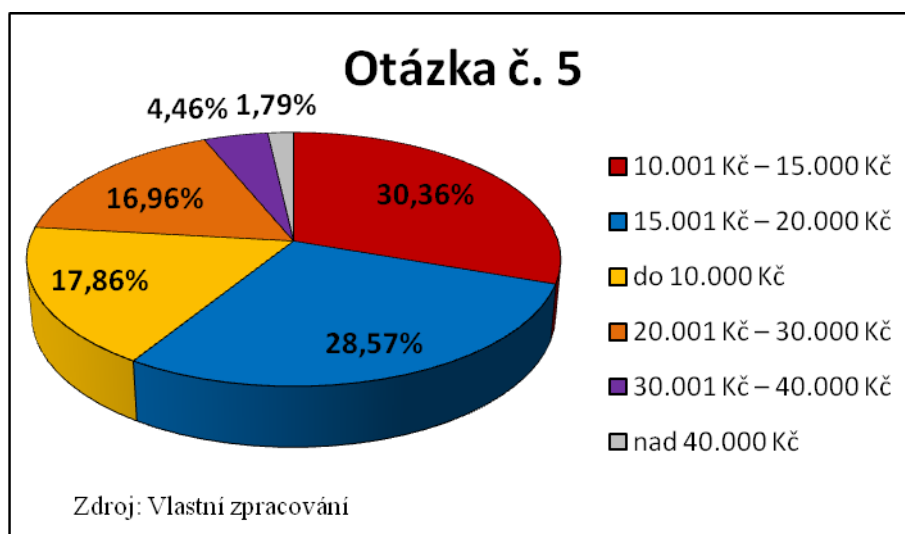
Dotazník byl šířen přímým dotazováním, tudíž jsou odpovědi rozloženy do všech ekonomických sektorů a procentuelní rozdíly nejsou skokové. Kategorie zaměstnanců vykonávající nemanuální činnost je zastoupena 29 respondenty (25,89%), následuje kategorie zaměstnanců vykonávající manuální činnost s 24 respondenty (21,43%), kategorie podnikatelů podnikajících v manuálních činnostech je zastoupena 13 respondenty (11,61%), stejné zastoupení má i kategorie maminek/tatíneků na mateřské/rodičovské dovolené, následují podnikatelé vykonávající duševní činnosti s 11 respondenty (9,82%), kategorie nepracujících studentů je zastoupena 10 respondenty (8,93%), 7 respondentů (6,25%) je z kategorie invalidní/starobní důchodce a nezaměstnaných respondentů je 5 (4,46%).

Graf č. 4: otázka č. 4

Otázka číslo 5 - Jaký je Váš průměrný čistý měsíční příjem?

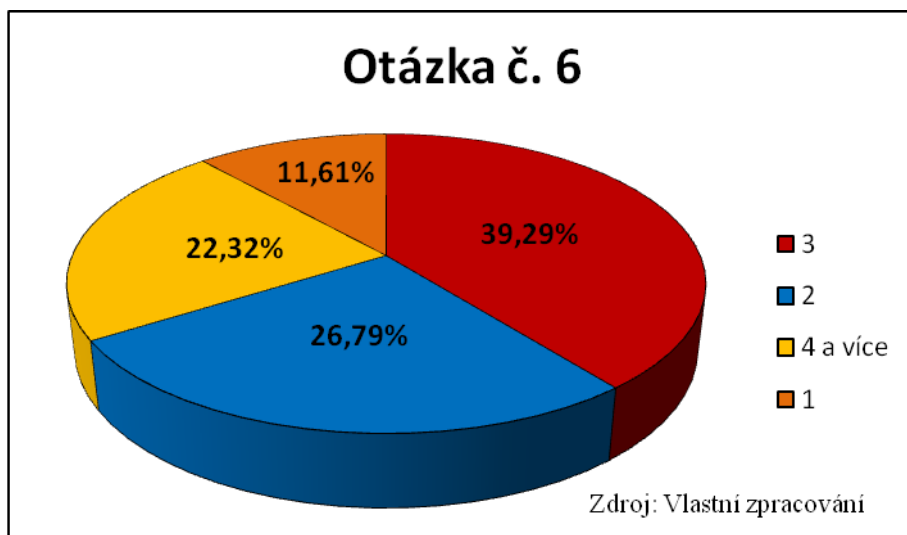
Nejvíce dotazovaných, což je 34 respondentů (30,36%), spadá se svým čistým měsíčním příjmem do kategorie 10.001 Kč – 15.000 Kč. Čistý měsíční příjem 15.001 Kč – 20.000 Kč má 32 respondentů (28,57%), do 10.000 Kč měsíčně má 20 dotazovaných (17,86%), v kategorii 20.001 Kč – 30.000 Kč je 19 respondentů (16,96%), čistý měsíční příjem nad průměrnou mzdu v České republice, což představuje kategorie 30.001 Kč – 40.000 Kč má 5 dotazovaných (4,46%) a pouze 2 respondenti (1,79%) mají průměrný čistý měsíční příjem nad 40.001 Kč.

Graf č. 5: otázka č. 5

Otázka číslo 6 - Počet členů Vaší domácnosti.

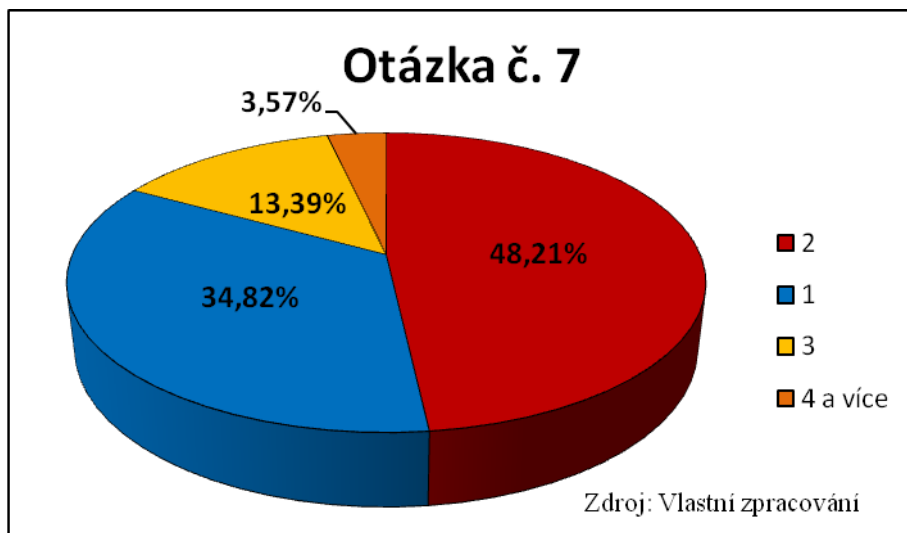
Nejvíce respondentů, což je 44 dotazovaných (39,29%), žije ve tříčlenné domácnosti, dvoučlenné domácnosti jsou zastoupeny 30 respondenty (26,79%), ve čtyřčlenných a vícečlenných domácnostech žije 25 dotazovaných (22,32%) a jednočlenné domácnosti představují 13 respondentů (11,61%)

Graf č. 6: otázka č. 6

Otázka číslo 7 - Počet ekonomicky aktivních členů Vaší domácnosti.

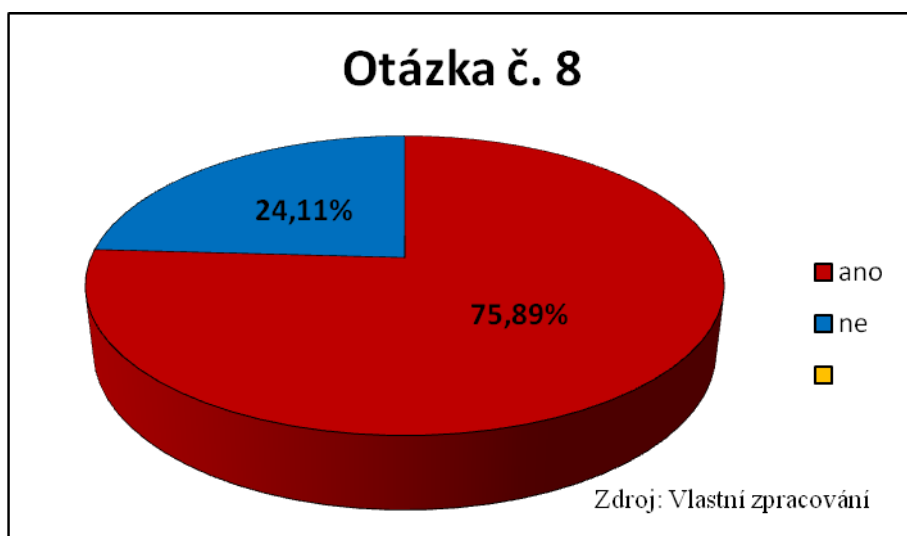
Tato otázka souvisí s předchozí otázkou a dále rozvíjí počet členů domácnosti v oblasti ekonomicky aktivních členů domácnosti. Nejčastěji, tedy 54 respondenty (48,21%), jsou ekonomicky aktivní dva členové domácnosti. Domácnosti, ve kterých je ekonomicky aktivní pouze jeden člen domácnosti, jsou zastoupeny 39 respondenty (34,82%), ekonomicky aktivní tříčlenné domácnosti má 15 dotazovaných (13,39%). Pouze 4 domácnosti (3,57%) mají ekonomicky aktivních 4 a více členů, což si vysvětlují dvou a více generačními domácnostmi.

Graf č. 7: otázka č. 7

Otázka číslo 8 – Sportujete?

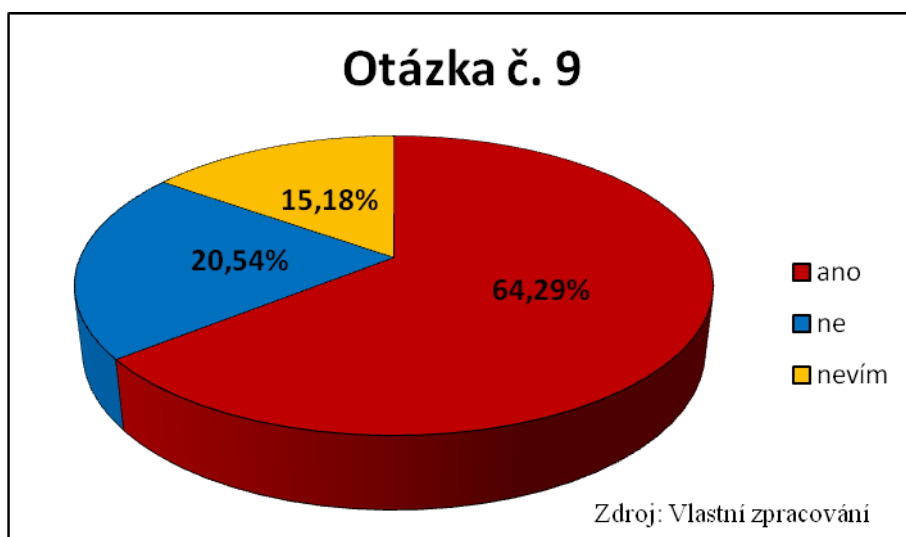
Sportuje 49 z dotazovaných (75,89%), nesportujících je 27 dotazovaných (24,11%).

Graf č. 8: otázka č. 8

Otázka číslo 9 – Máte uzavřeno životní pojištění?

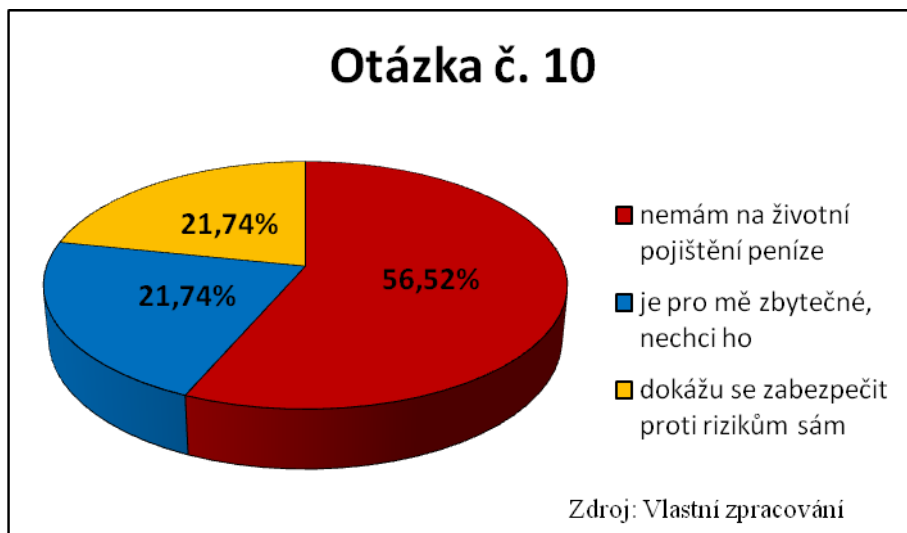
Z celkového počtu dotazovaných, tedy ze 112 respondentů, má životní pojištění uzavřeno 72 dotazovaných (64,29%), 23 dotazovaných (20,54%) nemá životní pojištění a 17 dotazovaných (15,18%) neví, zda mají uzavřeno životní pojištění. Výsledky této otázky nám ukazují, že životní pojištění má v dnešní době sjednáno většina dotazovaných.

Graf č. 9: otázka č. 9

Otázka číslo 10 – Proč nemáte životní pojištění?

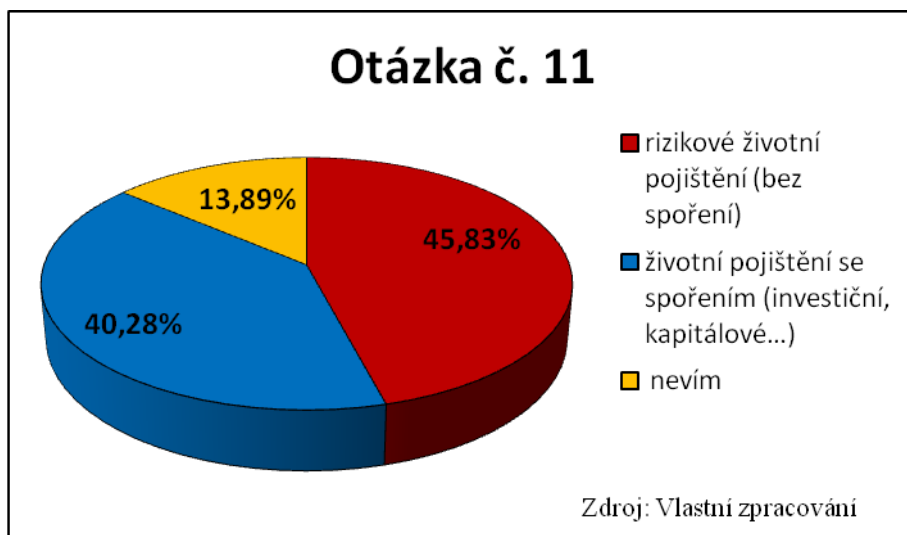
Na otázku číslo 10 odpovídali respondenti, kteří v otázce 9 uvedli, že nemají sjednáno životní pojištění, těchto respondentů bylo 23. Nejčastější odpovědí bylo: „nemám na životní pojištění peníze“, takto odpovědělo 13 dotazovaných (56,52%), což by mohlo úzce souviset s tím, že 17,86% z celkového počtu dotazovaných má průměrný měsíční příjem do 10.000 Kč. „Je pro mě zbytečné, nechci ho“ takto odpovědělo 5 dotazovaných (21,74%), stejného počtu, tedy 5 dotazovaných (21,74%), se dočkala odpověď: „dokážu se proti rizikům zabezpečit sám“.

Graf č. 10: otázka č. 10

Otázka číslo 11 – Jaké životní pojištění máte uzavřeno?

Na otázku číslo 11 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Rizikové životní pojištění (bez spořicí složky) má sjednáno 33 respondentů (45,83%), životní pojištění (investiční, kapitálové...) se spořením má sjednáno 29 respondentů (40,28%), 10 respondentů (13,89%) neví, který druh životního pojištění má sjednáno.

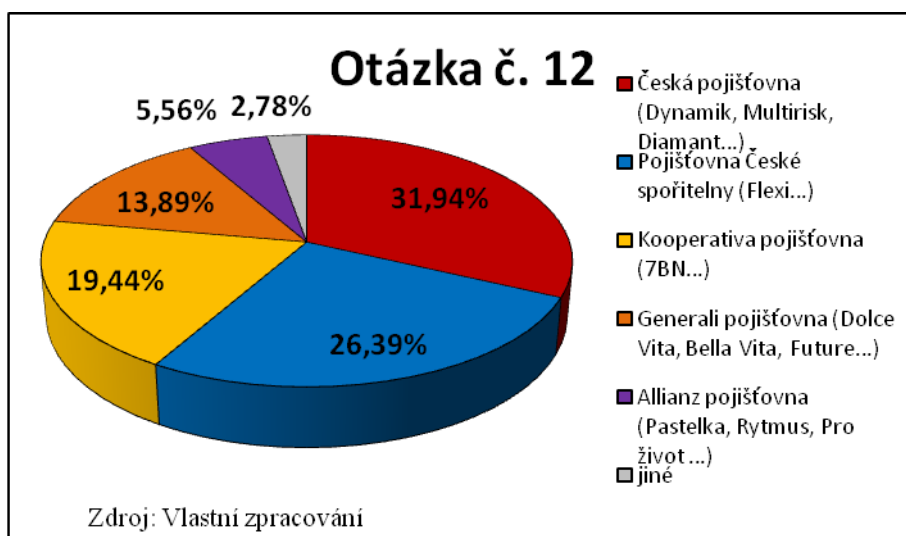

Graf č. 11: otázka č. 11

Otázka číslo 12 - U které pojišťovny máte uzavřeno životní pojištění?

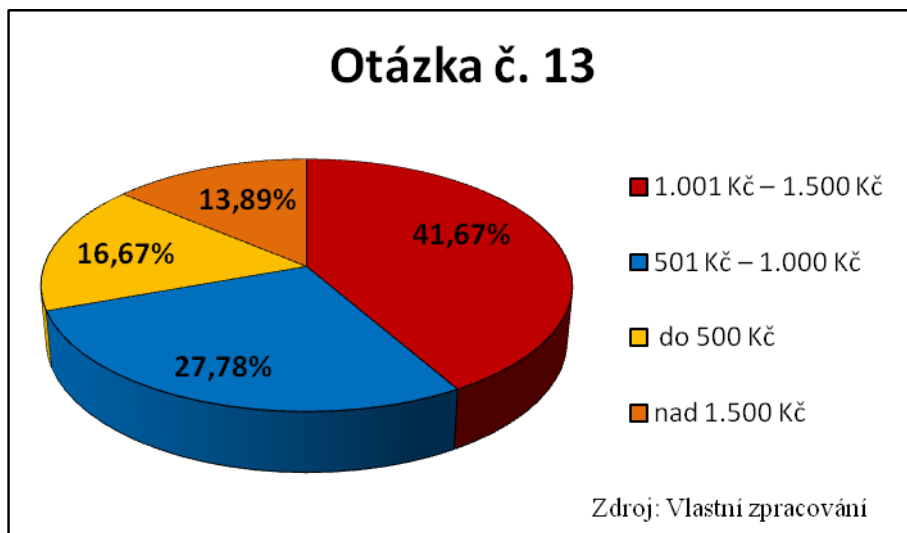
Na otázku 12 odpovídalo 72 dotazovaných, ti kteří mají sjednáno životní pojištění. Nejvíce dotazovaných, tedy 23 (31,94%), má sjednáno životní pojištění u České pojišťovny. U Pojišťovny České spořitelny má životní pojištění sjednáno 19 dotazovaných (26,39%), u pojišťovny Kooperativa je pojištěno 14 dotazovaných (19,44%), další pojišťovnou v pořadí je Generali pojišťovny s 10 respondenty (13,89%) a na posledním místě se umístila pojišťovna Allianz se 4 respondenty (5,56%). Dva z dotazovaných (2,78%) mají životní pojištění u jiných pojišťoven.

Graf č. 12: otázka č. 12

Otázka číslo 13 – Kolik platíte za životní pojištění měsíčně?

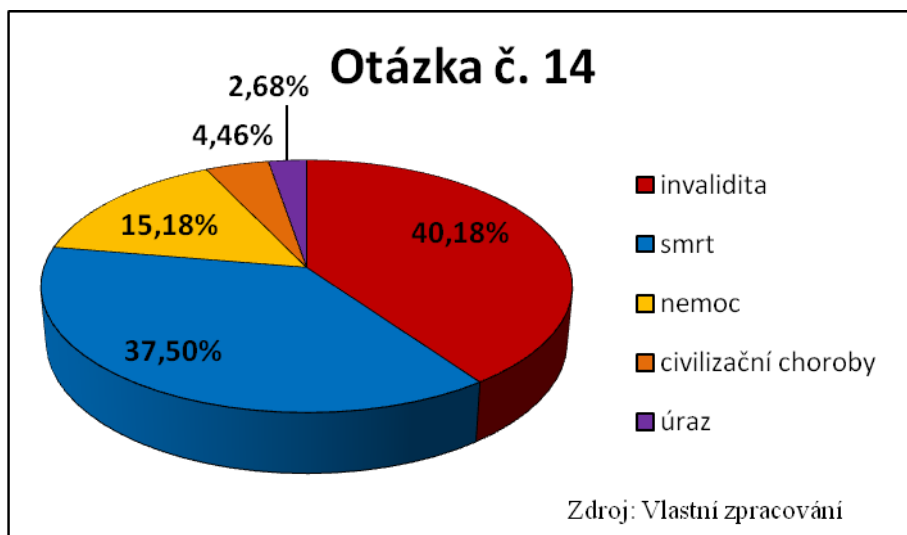
Na tuto otázku odpovídalo 72 dotazovaných, ti kteří mají sjednáno životní pojištění. Do kategorie 1.001 Kč – 1.500 Kč spadá 30 dotazovaných (41,67%), do kategorie 501 Kč – 1.000 Kč spadá 20 respondentů (27,78%), do 500 Kč platí za životní pojištění 12 respondentů a pouze 10 dotazovaných platí za životní pojištění více než 1.500 Kč.

Graf č. 13: otázka č. 13

Otázka číslo 14 - Z kterého z těchto rizik máte největší obavy?

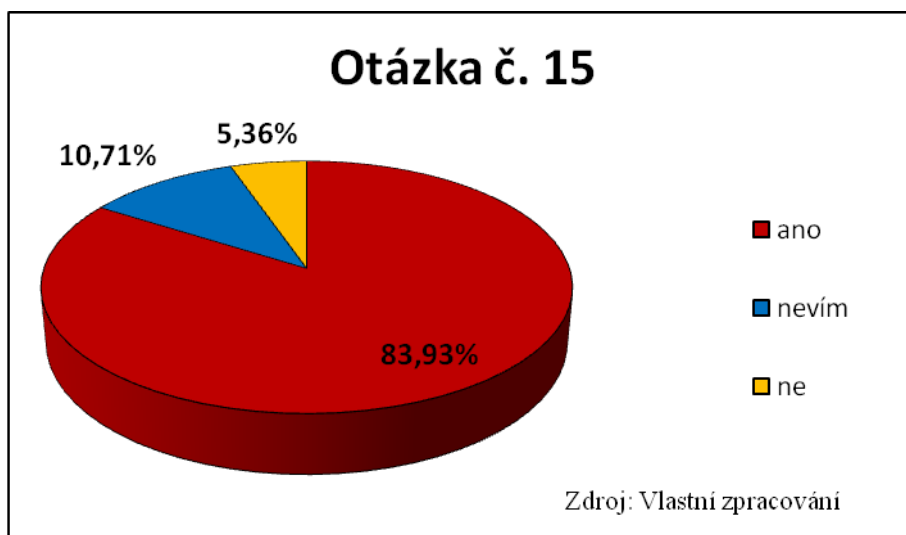
Lidé mají největší obavy z invalidity, tedy 45 dotazovaných (40,18%), následují obavy ze smrti, tedy 42 dotazovaných (37,5%), z nemoci má obavy 17 dotazovaných (15,18%), z civilizačních chorob má obavy 5 respondentů (4,46%) a jen 3 dotazování (2,68%) mají strach z úrazu.

Graf č. 14: otázka č. 14

Otázka č. 15 - Pokud byste zemřel/a, způsobilo by to Vaší rodině finanční problémy?

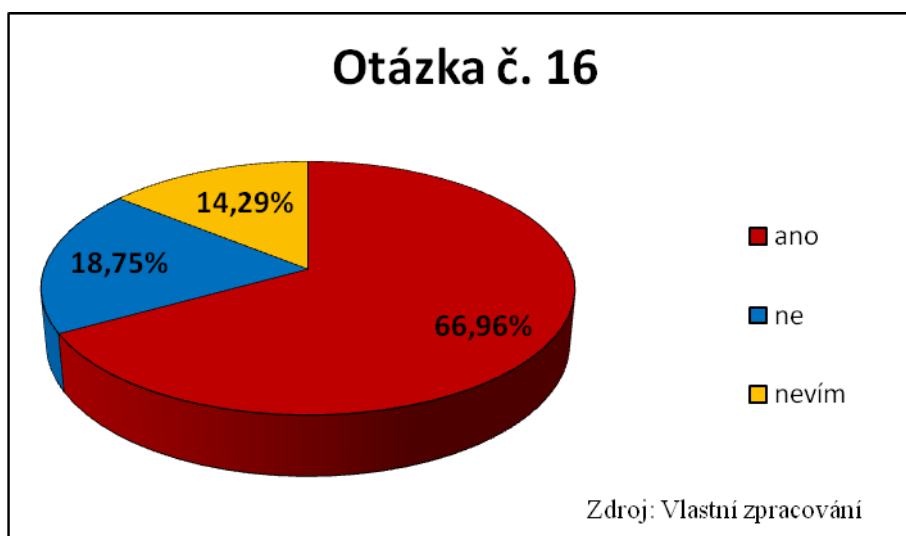
Většina dotázaných, tedy 94 respondentů (83,93%), odpověděla na tuto otázku ano, 12 respondentů (10,71%) neví a 6 respondentů (5,36%) odpovědělo ne.

Graf č. 15: otázka č. 15

Otázka č. 16 - Pokud byste byl/a dlouhodobě práceneschopným (déle než půl roku), způsobilo by Vám to finanční problémy?

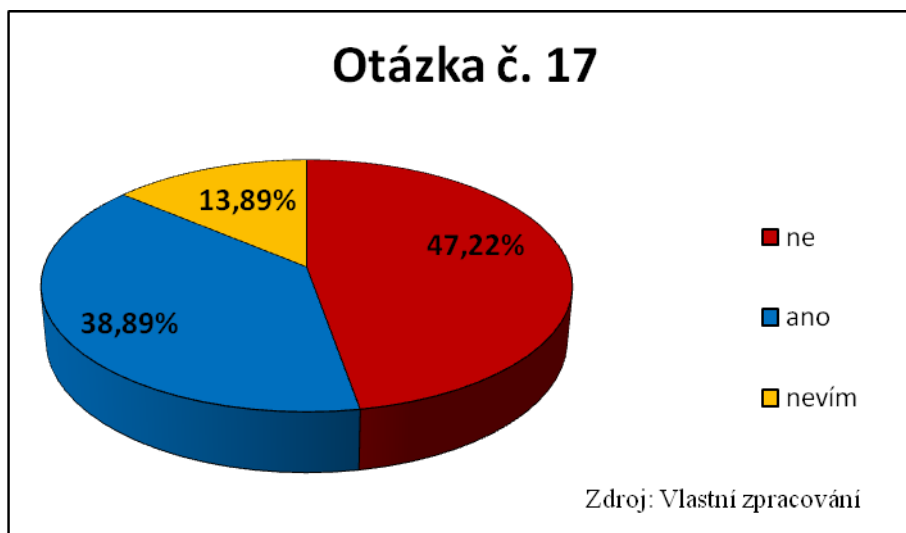
Pro 75 dotazovaných (66,96%) by to znamenalo velký problém, pro 21 dotazovaných (18,75%) by to problém nebyl a 16 dotazovaných (14,29%) neví.

Graf č. 16: otázka č. 16

Otázka číslo 17 - Máte sjednáno pojištění pro případ smrti?

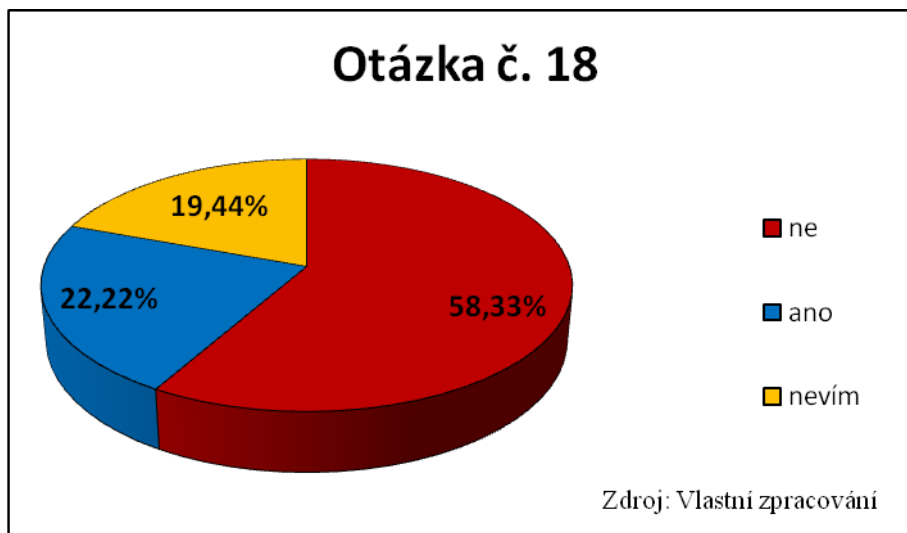
Na otázku číslo 17 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Pojištění pro případ smrti nemá 34 dotazovaných (47,22%), naopak 28 dotazovaných (38,89%) má pojištění pro případ smrti sjednáno a 10 dotazovaných neví, jak má životní pojištění nastaveno.

Graf č. 17: otázka č. 17

Otázka číslo 18 - Máte sjednáno pojištění invalidity?

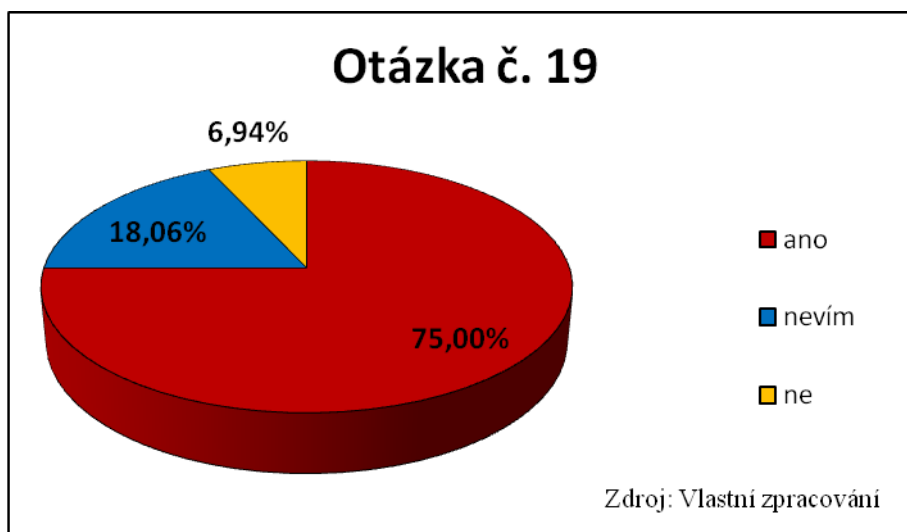
Na otázku číslo 18 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Drtivá většina, tedy 42 dotázaných (58,33%) nemá sjednáno pojištění pro případ invalidity, i když mají respondenti největší obavy z invalidity. Pouze 16 respondentů (22,22%) má pojištění pro případ invalidity sjednáno a zbývajících 14 respondentů (19,44%) neví, jak mají životní pojištění nastaveno.

Graf č. 18: otázka č. 18

Otázka číslo 19 - Máte sjednáno úrazové pojištění?

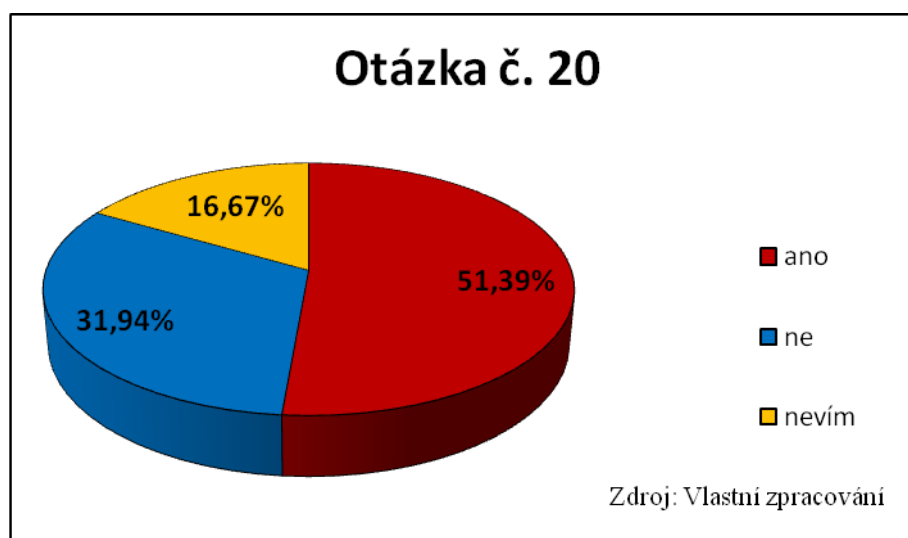
Na otázku číslo 19 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Úrazové pojištění má sjednáno 54 respondentů (75%), zbývajících 13 respondentů (18,06%) neví, jakým způsobem má životní pojištění nastaveno a 5 respondentů nemá žádné úrazové pojištění (6,94%).

Graf č. 19: otázka č. 19

Otázka číslo 20 - Máte sjednáno nemocenské pojištění?

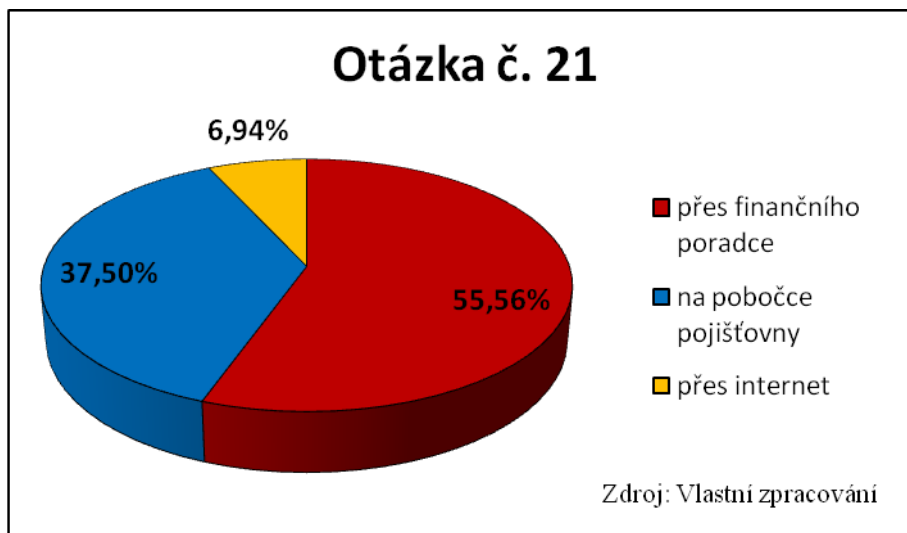
Na otázku číslo 20 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Nemocenské pojištění, zahrnující např. pojištění pro případ hospitalizace, či pojištění pro případ pracovní neschopnosti, má sjednáno 37 dotazovaných (51,39%), úrazové pojištění nemá 23 dotazovaných (31,94%) a 12 dotazovaných (16,67%) neví, jak má životní pojištění nastaveno.

Graf č. 20: otázka č. 20

Otázka číslo 21 - Přes jaký finanční kanál jste si životní pojištění sjednali?

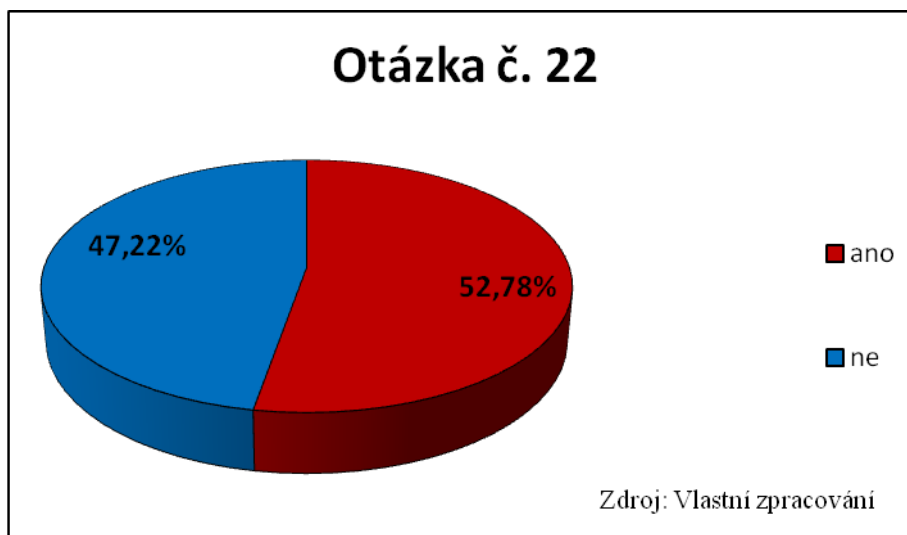
Na otázku číslo 21 odpovídalo 72 respondentů, kteří mají sjednáno životní pojištění. Finanční poradci sjednali životní pojištění 40 respondentům (55,56%), 27 respondentů (37,5%) navštívila pobočku dané pojišťovny a pouze 5 respondentů (6,94%) využilo možnost sjednání životního pojištění přes internet.

Graf č. 21: otázka č. 21

Otázka číslo 22 - Aktualizujete své životní pojištění pravidelně?

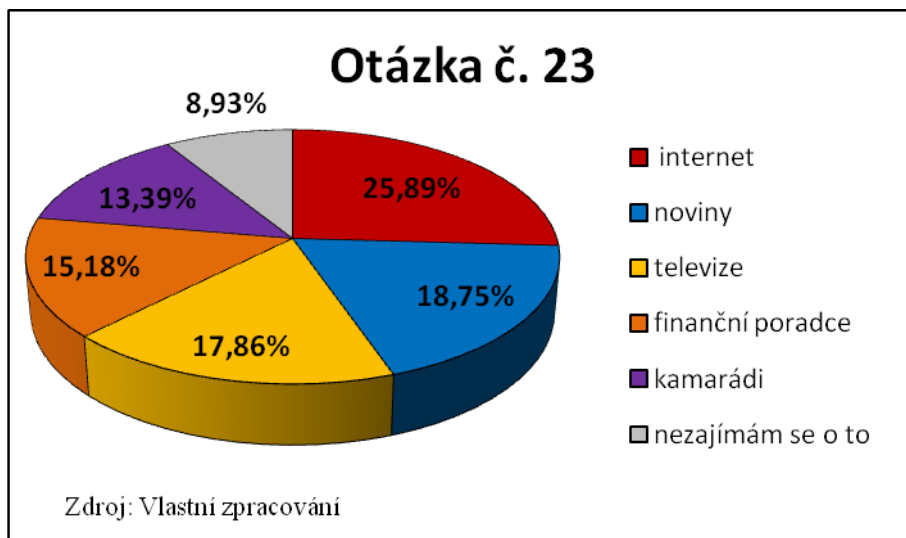
Z celkového počtu 72 respondentů, pouze 38 dotazovaných (52,78%) odpovědělo, že pravidelně aktualizuje své smlouvy životního pojištění. Téměř stejný počet respondentů, tedy 34 dotazovaných (47,22%), své životní pojištění neaktualizuje dle vývoje svých životních situací.

Graf č. 22: otázka č. 22

Otázka číslo 23 - Jak získáváte nové informace o finančním trhu?

Nejvíce respondentů, tedy 29 dotazovaných (25,89%), získává informace o finančním trhu z internetu, 21 dotazovaných (18,75%) upřednostňuje noviny, 20 dotazovaných (17,86%) je informováno prostřednictvím televize, pouze 17 dotazovaných (15,18%) informují finanční poradci, 15 dotazovaných (13,39%) se vzájemně informuje mezi kamarády a bohužel 10 dotazovaných se o dění na finančním trhu vůbec nezajímá.

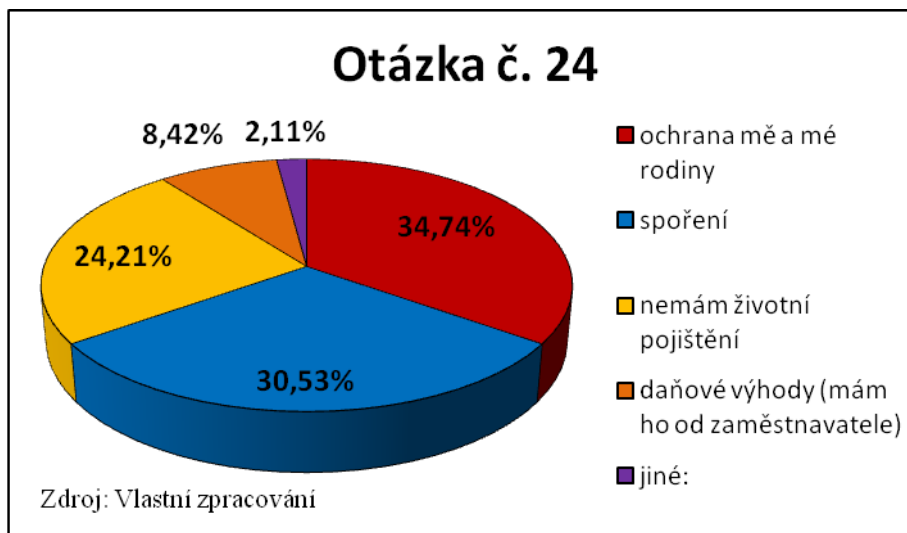

Graf č. 23: otázka č. 23

Otázka číslo 24 - Proč jste si sjednali životní pojištění?

Většina respondentů, tedy 33 dotazovaných (34,74%), si životní pojištění sjednalo za účelem ochrany sebe a své rodiny, 29 respondentů (30,53%) má životní pojištění za účelem spoření, 23 respondentů (20,54%) nemá vůbec životní pojištění, 8 respondentů (8,42%) má životní pojištění, které jim platí zaměstnavatel, tedy využívají daňové výhody, 2 respondenti (2,11%) měli k uzavření životního pojištění jiný důvod.

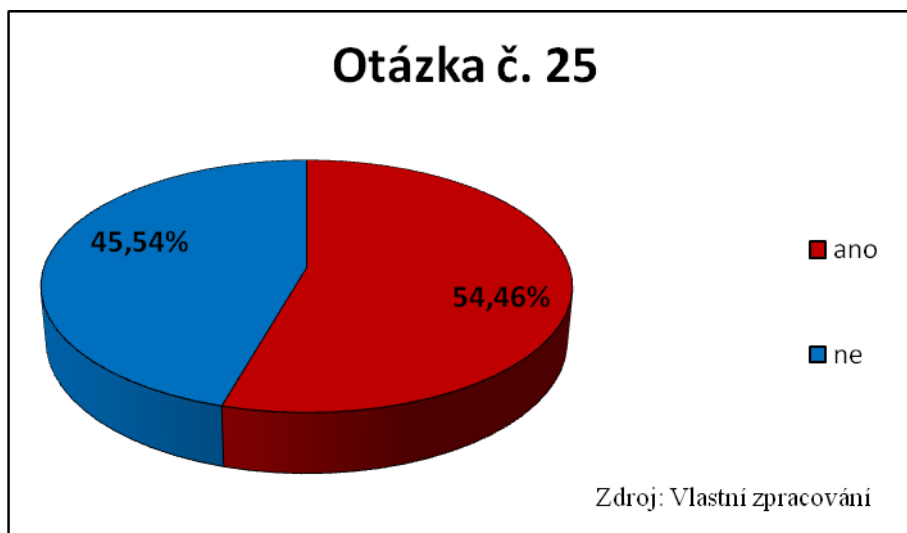

Graf č. 24: otázka č. 24

Otázka číslo 25 - Doporučili byste ostatním životní pojištění?

Většina respondentů, tedy 61 dotazovaných (54,46%) by životní pojištění doporučilo i ostatním, 51 dotazovaných (45,54%) by životní pojištění ostatním nedoporučilo.

Graf č. 25 : otázka č. 25

6.2. Vyhodnocení hypotéz

Pro vyhodnocení hypotéz byla použita data z dotazníkového šetření. Hypotézy byly stanoveny před zpracováním analytické části. K jejich vyhodnocení byly použity kontingenční tabulky, χ^2 – test dobré shody (Chí – kvadrát test) a popisné statistiky. Hypotézy 1, 2, 3 a 4 byly vyhodnoceny pomocí testu χ^2 – test dobré shody (Chí – kvadrát test). Hypotéza 5 byla vyhodnocena pomocí grafů z dotazníkového šetření a popisné statistiky, zejména pak pomocí procentuelního zastoupení.

Před zpracováním χ^2 – test dobré shody (Chí – kvadrát test) byly vytvořeny kontingenční tabulky 2x2 a 2x3. Výsledné testové kritérium se porovnávalo s kritickou hodnotou chí-kvadrátu. Pro výpočet kritické hodnoty byly zvoleny parametry funkce: pravděpodobnost a volnost. Pravděpodobnost na hladině 95%, tzn. $\alpha = 0,05$. Stupně volnosti byly stanoveny následovně:

$$Df = (r-1) * (s-1), \text{ kde } r \text{ je počet řádků, } s \text{ je počet sloupců.}$$

Jestliže je testové kritérium < než kritická hodnota, pak nulovou hypotézu o nezávislosti znaků nezamítáme a můžeme tuto nezávislost předpokládat.

1. Hypotéza:

H0: Není rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u věkové skupiny do 36 let a u věkové skupiny nad 36 let.

HA: non H0

Cílem této hypotézy bylo zjistit, zda existuje závislost mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění a zvolenými věkovými kategoriemi. Ověření této hypotézy jsem udělala pomocí MS Office Excel. Byla využita kontingenční tabulky 2x2 a χ^2 – test dobré shody.

Tabulka č. 1: Hypotéza 1

		Životní pojištění		Součet
		ANO	NE	
Věková kategorie	do 36 let	21	12	33
	nad 36 let	51	11	62
Součet		72	23	95

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro ověření hypotézy byla stanovena $\alpha = 0,05$. Výsledek testového kritéria pomocí výpočtů v kontingenční tabulce byl 4,07. Kritická hodnota Chí-kvadrátu vyšla 3,84.

testové kritérium (4,07) > kritická hodnota (3,84)

Na hladině významnosti 5% zamítám hypotézu H_0 . Lze tedy potvrdit, že existuje rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u zvolených věkových skupin. Lze tedy říci, že lidé do 36 let si životní pojištění uzavírají méně často než lidé nad 36 let. Tento závěr potvrzuje i procentuelní zastoupení uzavřených smluv životního pojištění, do 36 let má životní pojištění uzavřeno 64% dotazovaných a nad 36 let má životní pojištění uzavřeno 82% dotazovaných.

2. Hypotéza:

H_0 : Úrazové pojištění si ve stejném počtu uzavřených smluv sjednávají sportovci i nespportovci.

H_A : non H_0

Cílem této hypotézy bylo zjistit, zda existuje závislost mezi sjednanými smlouvami životního pojištění s úrazovým připojištěním a sportovní aktivitou. Ověření této hypotézy jsem udělala pomocí MS Office Excel. Byla využita kontingenční tabulky 2x2 a χ^2 – test dobré shody.

Tabulka č. 2: Hypotéza 2

		Úrazové připojištění		Součet
		ANO	NE	
Sportovní aktivita	ANO	48	14	62
	NE	6	4	10
Součet		54	18	72

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro ověření hypotézy byla stanovena $\alpha = 0,05$. Výsledek testového kritéria pomocí výpočtů v kontingenční tabulce byl 1,39. Kritická hodnota Chí-kvadrátu vyšla 3,84.

testové kritérium (1,39) < kritická hodnota (3,84)

Na hladině významnosti 5% nezamítám hypotézu H_0 . Lze tedy potvrdit, že neexistuje závislost mezi sjednanými smlouvami životního pojištění s úrazovým připojištěním a sportovní aktivitou. Průzkum prokázal, že 77% sportovců má uzavřeno životní pojištění s úrazovým připojištěním, ale že i 60% nespportovců má uzavřeno životní pojištění s úrazovým připojištěním.

3. Hypotéza:

H_0 : Není rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u České pojišťovny a uzavřených smluv životního pojištění u jiných pojišťoven.

H_A : non H_0

Cílem této hypotézy bylo zjistit, zda existuje závislost mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u České pojišťovny, institucí, která smlouvy životního pojištění nabízí, a počtem uzavřených smluv životního pojištění u jiných pojišťoven. Ověření této hypotézy jsem udělala pomocí MS Office Excel. Byla využita kontingenční tabulky 2x2 a χ^2 – test dobré shody.

Tabulka č. 3: Hypotéza 3

		Životní pojištění u České pojišťovny		Součet
		ANO	NE	
Životní pojištění	ANO	23	49	72
	NE	0	23	23
Součet		23	72	95

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro ověření hypotézy byla stanovena $\alpha = 0,05$. Výsledek testového kritéria pomocí výpočtů v kontingenční tabulce byl 9,69. Kritická hodnota Chí-kvadrátu vyšla 3,84.

testové kritérium (9,69) > kritická hodnota (3,84)

Na hladině významnosti 5% zamítám hypotézu H_0 . Lze tedy potvrdit, že existuje rozdíl mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u České pojišťovny a ostatních pojišťoven. Průzkum ukázal, že pokud si lidé sjednávají životní pojištění, nepreferují pouze Českou pojišťovnu, ale volí mezi všemi pojišťovnami na českém trhu.

4. Hypotéza:

H_0 : Muži využívají životní pojištění, jako prostředek spoření, stejně často jako ženy.

H_A : non H_0

Cílem této hypotézy bylo zjistit, zda existuje závislost mezi pohlavím a sjednáním si životního pojištění z důvodu spoření. Ověření této hypotézy jsem udělala pomocí MS Office Excel. Byla využita kontingenční tabulky 2x2 a χ^2 – test dobré shody.

Tabulka č. 4: Hypotéza 4

		Životní pojištění se spořením		Součet
		ANO	NE	
Pohlaví	muž	19	20	39
	žena	10	13	23
Součet		29	33	62

Zdroj: Vlastní zpracování

Pro ověření hypotézy byla stanovena $\alpha = 0,05$. Výsledek testového kritéria pomocí výpočtů v kontingenční tabulce byl 0,16. Kritická hodnota Chí-kvadrátu vyšla 3,84.

testové kritérium (0,16) < kritická hodnota (3,84)

Na hladině významnosti 5% nezamítám hypotézu H₀. Lze tedy potvrdit, že neexistuje závislost mezi pohlavím a počtem sjednání smluv životního pojištění se spořením. Průzkum ukázal, že 48,7% mužů má sjednáno životní pojištění se spořením, ale že i 43,5% žen má sjednáno životní pojištění se spořením.

5. Hypotéza:

Lidé mají největší obavy z toho, že se stanou invalidními a přítěží pro svou rodinu a proto nejvíce využívají připojištění invalidity k životnímu pojištění.

Tabulka č. 5: Z kterého z těchto rizik máte největší obavy?

smrt	45	40,18%
invalidita	42	37,50%
nemoc	17	15,18%
civilizační choroby	5	4,46%
úraz	3	2,68%
Součet	112	100,00%

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 6: Máte sjednáno pojištění invalidity?

ne	42	58,33%
ano	16	22,22%
nevím	14	19,44%
Součet	72	100%

Zdroj: Vlastní zpracování

Data dotazníkové šetření nám ukázala, že se lidé nejvíce bojí smrti (45 respondentů), z invalidity má obavy 42 respondentů, což je 37,5% z celkové počtu 112 dotazovaných. Lidé se snaží rizika eliminovat, či snižovat, což by mělo platit i v případě obav z invalidity. Z dotazníkového šetření avšak vyplynulo, že pouze 16 z dotazovaných, což je 22,22% z celkového počtu 72 respondentů, kteří mají uzavřeno životní pojištění, mají toto připojištění sjednáno.

7. Závěr

Život každého z nás je ohrožován mnoha riziky. Jedná se především o rizika, která ovlivňují buď přímo náš vlastní život, nebo život naši blízkých, respektive životní úroveň našich blízkých. Tyto rizika se snažíme eliminovat nebo jejich nepříznivý dopad co nejvíce redukovat. Hlavním prvkem ochrany proti rizikům je pojištění, které lidstvo provází již od prvobytně pospolné společnosti. V průběhu let prošlo pojištění a pojišťovnictví značným vývojem. Nynější podoba pojištění je zaměřena především na zajištění ztrát finančních, které jsou spjaty s majetkovými škodami a následnými finančními škodami zahrnujícími ušlý zisk. Cílem mé diplomové práce byla analýza uzavřených smluv životního pojištění, kdy teoretická část byla zaměřena na definici pojištění a pojišťovnictví v souladu s odbornou literaturou, praktická část pak obsahovala dotazníkové šetření, které ukázalo, proč se lidé pojišťují a jakým směrem se dnes požadavky a potřeby obyvatel vyvíjejí. V poslední fázi praktické části jsem provedla vyhodnocení stanovených hypotéz.

Dotazníkové šetření probíhalo přímým dotazováním respondentů. Celkem se mi podařilo získat 112 platných dotazníků, ve kterých respondenti zodpověděli 25 otázek. První část dotazníků nám respondenty přiblížila z hlediska ekonomicko – demografického a druhá část pak ukázala preference respondentů v oblasti životního pojištění.

Dotazník zodpovědělo celkem 67 žen a 45 mužů nejčastěji ve věku 36 – 55 let se středoškolským vzděláním s maturitou. Nejvíce respondentů spadá do ekonomického sektoru zaměstnanců, vykonávajících nemanuální činnost. Respondenti nejčastěji žijí ve tříčlenné domácnosti, v níž jsou dva členové ekonomicky aktivní. Dotázaní uvedli, že jejich měsíční čistý příjem je nejčastěji v rozmezí 10.001 Kč – 15.000 Kč. Potěšujícím zjištěním bylo, že 85 dotazovaných, z celkového počtu 112 respondentů, sportuje.

Životní pojištění má celkem uzavřeno 72 respondentů, z nichž 33 má pouze rizikové životní pojištění bez spoření a 29 využívá životní pojištění se spořicí složkou. Respondenti uvedli, že si životní pojištění sjednali kvůli ochraně sebe a své rodiny. Životní pojištění nemá 23 respondentů a to nejčastěji z důvodu finančních. Zajímavým závěrem je, že jsou respondenti, kteří vůbec nevědí, zda mají životní pojištění, případně jaký typ životního pojištění vlastní. Nejvíce smluv životního pojištění je uzavřeno u České pojišťovny, což může souviset s tím, že Česká pojišťovna patří mezi první pojišťovny, které působili na českém trhu a její jméno a povědomí o ní je v České republice hluboce zakořeněno. Za životní pojištění

nejčastěji respondenti vynakládají 1.001 Kč – 1.500 Kč měsíčně, což svědčí o značném nárůstu vybraného ročního pojistného v posledních letech. Další soubor otázek z dotazníkového šetření byl zaměřen na průzkum obav z různých typů rizik. Nejvíce se dotazovaní obávají smrti a invalidity, která by mohla ovlivnit jejich životní úroveň i životní úroveň jejich blízkých. Zajímavým výsledkem z dotazníkového šetření je, že i přes značné obavy z rizika smrti a invalidity, má toto připojištění uzavřeno jen necelá polovina respondentů vlastních životní pojištění. Většina uzavřených smluv životního pojištění však obsahuje úrazové pojištění. V posledních letech je hlavním kanálem distribuce finančních produktů finanční poradenství, což potvrdilo i dotazníkové šetření, kde 47 respondentů uvedlo, že má svého finančního poradce. Pouze 38 z dotazovaných pravidelně aktualizuje své smlouvy životního pojištění dle nastalé životní situace. Nejvíce informací získávají respondenti z mas médií jako je internet, noviny a televize. Více než polovina dotazovaných by životní pojištění doporučila i ostatním lidem.

Druhou částí praktické části bylo vyhodnocení stanovených hypotéz, kdy jsem posuzovala vzájemnou závislost mezi stanovenými kritérii.

Cílem první hypotézy bylo určení závislosti mezi věkovým rozmezím a uzavřenými smlouvami životního pojištění. U této hypotézy bylo statisticky prokázáno, že existuje závislost mezi vybranými parametry. Lze tedy říci, že si životní pojištění uzavírá více věková skupina nad 36 let, kde 82% respondentů má sjednáno životní pojištění. V kategorii do 36 let má životní pojištění sjednáno 64% respondentů.

U druhé hypotézy bylo cílem prokázání statistické závislosti mezi sportovní aktivitou a úrazovým připojištěním. Tato závislost byla prokázána a můžu tedy říci, že lidé, kteří sportují, si uzavírají životní pojištění s úrazovým připojištěním stejně často jako nespportovci. Ze 72 smluv životního pojištění má 48 sportovců uzavřeno životní pojištění s úrazovým připojištěním. Procentuálně lze tedy říci, že 77% sportovců má uzavřeno úrazové připojištění, ale i 60% nespportovců má uzavřeno úrazové připojištění. Tento závěr byl pro mě překvapivý, jelikož by se dalo říci, že sportovní aktivita vede k vyšší pravděpodobnosti vzniku úrazu a tudíž bych očekávala u sportovců téměř stoprocentní vlastnictví úrazového připojištění.

Ve třetí hypotéze jsem chtěla prokázat závislost mezi počtem uzavřených smluv životního pojištění u České pojišťovny a počtem uzavřených smluv životního pojištění u jiných pojišťoven, což se statisticky neprokázalo. Lze tedy říci, že lidé při výběru životního

pojištění neupřednostňují pouze Českou pojišťovnu, ale volí mezi všemi pojišťovnami na českém trhu. Vysvětlují si to tím, že na českém finančním trhu existuje velké množství finančních institucí nabízejících životní pojištění a v rámci konkurenčního boje jsou smlouvy životního pojištění uzavřeny u více pojišťoven. Dle mého názoru stále více lidí využívá životní pojištění jako ochranu sebe a své rodiny, díky možnosti volby různých připojištění. Spoření a investice stále více zabezpečují otevřené podílové fondy a ostatní formy kolektivního investování.

Čtvrtou hypotézou jsem chtěla prokázat závislost mezi pohlavím a počtem uzavřených smluv životního pojištění se spořením. Tato hypotéza se mi statisticky prokázat povedla a lze tedy říci, že muži i ženy si životní pojištění uzavírají stejně často. Vysvětlují si to tím, že v dnešní době do rodinného rozpočtu přispívají muži i ženy téměř stejným dílem, již neexistují takové rozdíly mezi platovým ohodnocením dle pohlaví. V některých rodinách jsou hlavními živiteli muži, ale existují i rodiny, kde tuto úlohu přejímají ženy. Dle mého názoru si v dnešní době muži i ženy uzavírají životní pojištění se spořením také jako „pojistku na horší časy“, když by bylo potřeba zaplatit výdaje, na které nestačí rodinná rezerva. Dle interních statistik pojišťoven mají uzavřené smlouvy životního pojištění se spořením průměrnou životnost 4 roky. Spořicí složka v životním pojištění je také často využívána pro daňové odpočty.

V poslední hypotéze jsem vycházela z toho, že respondenti uvedli, že mají velké obavy z rizika invalidity a proto se chrání připojištěním invalidity ve svém životním pojištění. Tato hypotéza se pomocí popisné statistiky prokázat nepovedla a v závěru bylo zjištěno, že pouze 16 respondentů, z celkového počtu 72 majitelů životního pojištění, má uzavřeno toto připojištění. Vysvětlují si to i tím, že toto připojištění patří mezi ty dražší a je respektive mladým připojištěním, které se ve smlouvách životního pojištění objevuje teprve posledních pár let. Dle mého názoru toto připojištění patří mezi jedno z nejdůležitějších, kdy vznik tohoto rizika vede ke značnému propadu měsíčního příjmu a vede k poklesu životní úrovně.

Hlavní cíl diplomové práce, který zahrnoval analýzu smluv životního pojištění, byl splněn a přinesl několik zajímavých závěrů. Bylo ho dosaženo pomocí dotazníkového šetření a vyhodnocením hypotéz. Na základě dílčích závěrů bych majitelům životního pojištění doporučila pravidelnou aktualizaci finančních produktů. Dále bych doporučila nepodceňovat různá rizika a možnost jejich vzniku. Dle mého názoru existují typy životních pojištění, která nabízejí velkou škálu volitelných připojištění za přijatelnou cenu.

Seznam literatury

CIPRA, T., *Praktický průvodce finanční a pojistnou matematikou*. Praha: Ekopress, 2005.

CIPRA, T. *Pojistná matematika – teorie a praxe*. Praha: Ekopress, 2006.

ČEJKOVÁ, V. *Pojistný trh*. Praha: GRADA Publishing, spol. s r. o., 2002.

ČEJKOVÁ, V., ŘEZÁČ, F., ŠEDO VÁ, J. *Pojišťovnictví – praktikum*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1996.

ČEJKOVÁ, V., ŠEDO VÁ, J., ČAPKOVÁ, D. *Pojišťovnictví*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2001.

DAŇHEL, J., a kol. *Pojistná teorie*. Praha: Professional Publishing, 2006.

DUCHÁČKOVÁ, E. *Pojišťovnictví a pojištění*. Praha: VŠE, 2000.

DUCHÁČKOVÁ, E. *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: EKOPRESS, s.r.o., 2005.

DUCHÁČKOVÁ, E., *Principy pojištění a pojišťovnictví*. Praha: Ekopress s.r.o. 2003.

MACHÁČEK, O. *Finanční a pojistná matematika*. Praha: Prospektrum, 1996.

TRÁVNÍČKOVÁ, Z. *Pojišťovnictví*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 1997.

Seznam čerpaných zákonů

Zákon č. 38/2004 Sb. „Zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona“

Seznam internetových zdrojů

Www.zpojisteni.cz [online]. [cit. 2014- 5- 16]. Dostupný z WWW:
<<http://www.zpojisteni.cz/>>

Www.finance.cz [online]. [cit. 2014 - 5 - 16]. Dostupný z WWW:
<<http://www.finance.cz/pojisteni/osoby/zivotni-pojisteni/investicni/>>

Seznam grafů

Graf č. 1 : otázka č. 1

Graf č. 2 : otázka č. 2

Graf č. 3 : otázka č. 3

Graf č. 4 : otázka č. 4

Graf č. 5 : otázka č. 5

Graf č. 6 : otázka č. 6

Graf č. 7 : otázka č. 7

Graf č. 8 : otázka č. 8

Graf č. 9 : otázka č. 9

Graf č. 10 : otázka č. 10

Graf č. 11 : otázka č. 11

Graf č. 12 : otázka č. 12

Graf č. 13 : otázka č. 13

Graf č. 14 : otázka č. 14

Graf č. 15 : otázka č. 15

Graf č. 16 : otázka č. 16

Graf č. 17 : otázka č. 17

Graf č. 18 : otázka č. 18

Graf č. 19 : otázka č. 19

Graf č. 20 : otázka č. 20

Graf č. 21 : otázka č. 21

Graf č. 22 : otázka č. 22

Graf č. 23 : otázka č. 23

Graf č. 24 : otázka č. 24

Graf č. 25 : otázka č. 25

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hypotéza 1

Tabulka č. 2: Hypotéza 2

Tabulka č. 3: Hypotéza 3

Tabulka č. 4: Hypotéza 4

Tabulka č. 5: Z kterého z těchto rizik máte největší obavy?

Tabulka č. 6: Máte sjednáno pojištění invalidity?

Přílohy

Příloha č. 1

DOTAZNÍK – ŽIVOTNÍ POJIŠTĚNÍ

Dotazník byl sestaven za účelem získání dat pro aplikační část diplomové práce a bude použit pouze za tímto účelem. Jeho účelem je zjištění preferencí a zkušeností klientů, kteří si sjednávají tento druh pojištění. První část dotazníku je zaměřena na zjištění ekonomicko-demografických faktorů a druhá část je pak zaměřena preference a zkušenosti se životním pojištěním.

1. Pohlaví:

- žena
- muž

2. Věkové rozmezí:

- 18 – 26 let
- 27 – 35 let
- 36 – 55 let
- 56 – 65 let
- nad 66 let

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- základní
- středoškolské bez maturity
- středoškolské s maturitou
- vysokoškolské

4. V jakém ekonomickém sektoru pracujete?

- zaměstnanec – manuální činnost
- zaměstnanec – nemanuální činnost
- OSVČ – manuální činnost
- OSVČ – nemanuální činnost
- student (nepracující)
- mateřská/rodičovská dovolená
- starobní/invalidní důchodce
- nezaměstnaný

5. Jaký je Váš průměrný čistý měsíční příjem?

- do 10.000 Kč
- 10.001 Kč – 15.000 Kč
- 15.001 Kč – 20.000 Kč
- 20.001 Kč – 30.000 Kč
- 30.001 Kč – 40.000 Kč
- nad 40.000 Kč

6. Počet členů Vaší domácnosti

- 1
- 2
- 3
- 4 a více

7. Počet ekonomicky aktivních členů Vaší domácnosti

- 1
- 2
- 3
- 4 a více

8. Sportujete?

- ano
- ne

9. Máte uzavřeno životní pojištění?

- ano
- ne
- nevím

10. Proč nemáte životní pojištění? *(pouze při odpovědi **ne** na otázku 9)*

- nemám na životní pojištění peníze
- je pro mě zbytečné, nechci ho
- dokážu se zabezpečit proti rizikům sám

11. Jaké životní pojištění máte uzavřeno? *(pouze při odpovědi **ano** na otázku 9)*

- rizikové životní pojištění (bez spoření)
- životní pojištění se spořením (investiční, kapitálové...)
- nevím

12. U které pojišťovny máte uzavřeno životní pojištění? *(pouze při odpovědi **ano** na otázku 9)*

- Pojišťovna České spořitelny (Flexi...)
- Česká pojišťovna (Dynamik, Multirisk, Diamant...)
- Kooperativa pojišťovna (7BN...)
- Generali pojišťovna (Dolce Vita, Bella Vita, Future...)
- Allianz pojišťovna (Pastelka, Rytmus, Pro život ...)
- jiné

13. Kolik měsíčně platíte za životní pojištění? *(pouze při odpovědi **ano** na otázku 9)*

- Do 500 Kč
- 501 Kč – 1.000 Kč
- 1.001 Kč – 1.500 Kč
- nad 1.500 Kč

14. Z kterého z těchto rizik máte největší obavy?

- smrt
- invalidita
- civilizační choroby
- úraz
- nemoc

15. Pokud byste zemřel/a, způsobilo by to Vaší rodině finanční problémy?

- ano
- ne
- nevím

16. Pokud byste byl/a dlouhodobě práceneschopným (dále než půl roku), způsobilo by Vám to finanční problémy?

- ano
- ne
- nevím

17. Máte sjednáno pojištění pro případ smrti? (*pouze při odpovědi **ano** na otázku 9*)

- ano
- ne
- nevím

18. Máte sjednáno pojištění invalidity (jednorázové, roční důchod...)? (*pouze při odpovědi **ano** na otázku 9*)

- ano
- ne
- nevím

19. Máte sjednáno úrazové pojištění? (*pouze při odpovědi **ano** na otázku 9*)

- ano
- ne
- nevím

20. Máte sjednáno nemocenské pojištění (hospitalizace, pracovní neschopnost...)?

*(pouze při odpovědi **ano** na otázku 9)*

- ano
- ne
- nevím

21. Přes jaký finanční kanál jste si životní pojištění sjednali? *(pouze při odpovědi*

***ano** na otázku 9)*

- na pobočce pojišťovny
- přes finančního poradce
- přes internet

22. Aktualizujete své životní pojištění pravidelně? *(pouze při odpovědi **ano** na*

otázku 9)

- ano
- ne

23. Jak získáváte nové informace o finančním trhu?

- internet
- noviny
- televize
- finanční poradce
- kamarádi
- nezajímám se o to

24. Proč jste si sjednali životní pojištění?

- ochrana mě a mé rodiny
- spoření
- daňové výhody (mám ho od zaměstnavatele)
- jiné:

25. Doporučili byste ostatním životní pojištění?

- ano
- ne